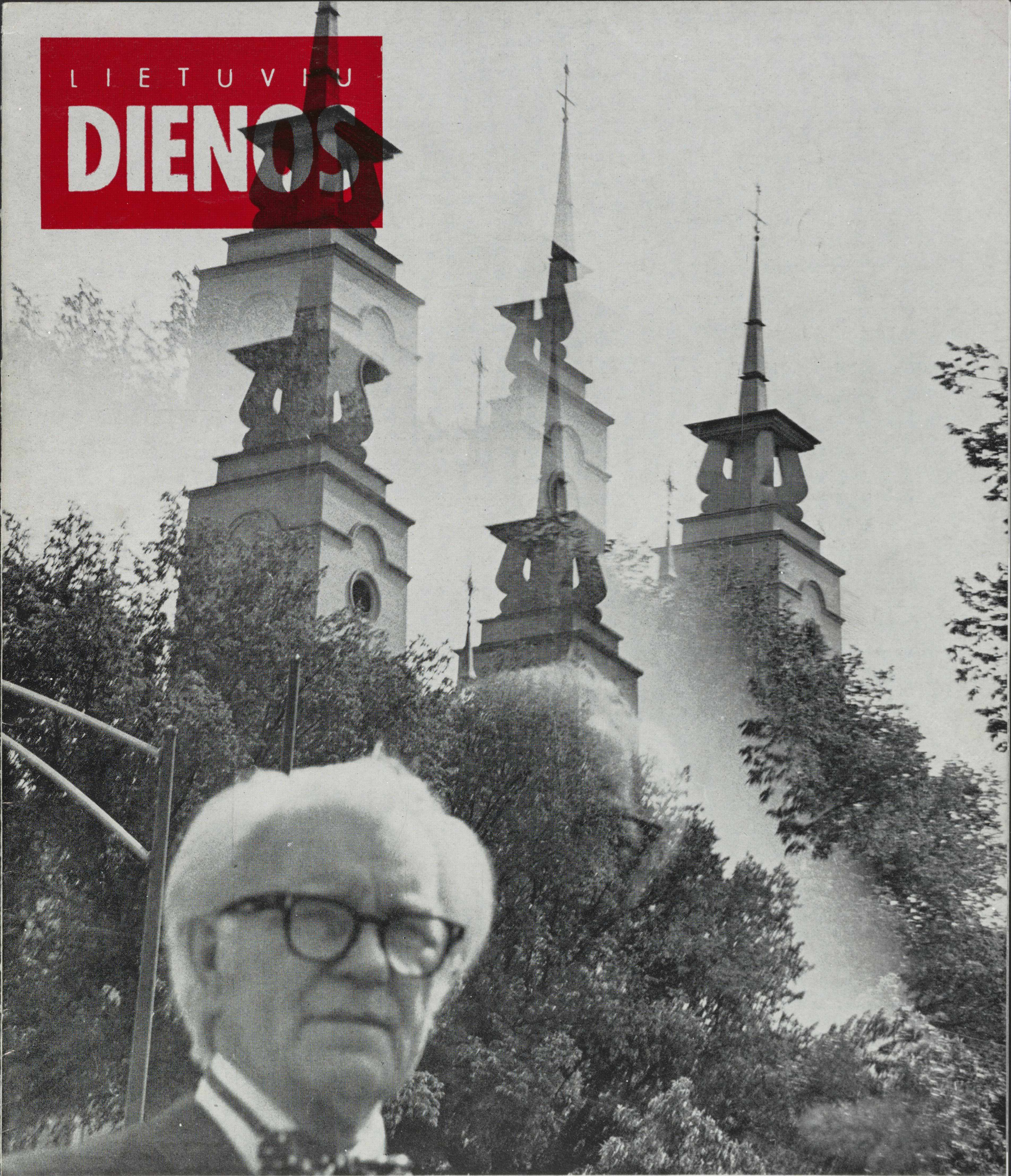


LIETUVIŲ
DIENOS



ARCHITEKTAS JONAS MULOKAS IR JO VIZIJOS

1975 M. SPALIŲ MĖN.

L I E T U V I Ų
DIENOS
LITHUANIAN DAYS

4364 Sunset Blvd., — Hollywood, Calif. 90029
Telefonas: 664-2919

1975, spalio Nr. 8 (157)

Eina XXVI metai

October, 1975 No. 8 (157)

Volume XXVI

Redaguoja

REDAKCIJINĖ KOLEGIJA

Anglų k. Redaktorius / English Editor

ALFONSAS A. MILUKAS

Atsakomasis red. - Leidėjas / Publisher

Administratorius / Circulation Manager

ANTHONY F. SKIRIUS

Įstraipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę. Signed or initialed articles do not necessarily reflect the opinion of the editors or of Lithuanian Days magazine.

Panaudojant medžiagą, prašoma pažymėti šaltinį. Republication of material from "Lithuanian Days" permissible only with indication of this source.

"LIETUVIŲ DIENOS" YRA SUJUNGTOS SU "KALIFORNIJOS LIETUVIU", LEISTU 1946-49 M.
"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH "CALIFORNIA LITHUANIAN", PUBLISHED 1946-49.

Prenumerata atnaujinama automatiškai, nelaukiant atskiro pranešimo. Nutraukdamas prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja laišku.

If subscription is to be discontinued at expiration, notice to that effect should be sent; otherwise it will be renewed automatically.

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn. Published monthly, except July and August.

Atskiro nr. kaina \$1.

Single Copy \$1.

Prenumerata metams \$10.00 bet kuriame pasaulio krašte. Subscription \$10 per year in any country of the world. Garbės prenumerata / Honorary subscription \$15.00.

"Second Class Postage Paid at Los Angeles, California"

TURINYS / CONTENTS

Jonas Mulokas, Architektūros menas ir lietuviai.	3
Lietuviškų architektūros formų ieškotojas ir kūrėjas — Jonas Mulokas. J. Kuprionis. ..	5
Spaudoj ir gyvenime.	
Nobelio Taikos premija Sacharovui.	9
Simas Kudirka ir kiti lietuviai Kopenhagos..	
tribunole.	9
Plagiatorius.	
Juozo Tininio novelė. Iš palikimo.	10
M. Mildažytė, Pusiau privačios reminiscencijos.	
Eilių ciklas.	11
Vladas Juodeika, Sovietų Sąjungos ūkiniai laimėjimai.	12
Žmogus—Asilas—Arklys, A. Pagramantis. ..	14
Atsitiktinės mintys. Pr. Visvydas.	15
VEIDAI IR VAIZDAI.	
Iliustruota kronika.	16-18

ENGLISH SECTION

That the Britannica Deviate. By V. Širvydas..	18
Clarifying Helsinki.	18
"Kafkaian Nightmare" in Lithuanian Culture.	
By Aušra-Maria Jurašas.	19
The Baltic Question in Australia.	21
Sakharov Conveys Lithuanian Protest to West.	21
.....	21
Administracija rašo.	22
Lietuvių Radijo programos.	23

VIRŠELIAI / COVERS

Pirmasis / Front Cover

Architektas Jonas Mulokas ir jo vizijos.

Apie arch. J. Muloką rašome tekste — 5-7 psl. Šis numeris gausiai iliustruotas arch. Jono Muloko architektūrinių darbų iliustracijomis.

Architect Jonas MULOKAS, born Dec. 18, 1907 in the county of Rokiškis, entered his career as builder in prewar independent Lithuania — after his completion of the University in Kaunas (1935). With the department of military buildings in Kaunas at first, then as chief of the Housing Office in Vilnius after the country recovered its capital in 1940.

Four years later J. Mulokas, a war refugee, was laboring on foreign soil, in Augsburg, Germany. He strove, through research and experimentation, to give greater scope and depth to his country's artistic architectural traditions and likewise to improve upon the modest modernized classical forms upon which the country's building was mostly developing in the Kaunas period.

His creative architectural work has been successfully carried on in the United States since he came here in 1949, settling in Chicago, Illinois. Believing that uncritical imitations of Western European architectural styles were insufficient for the spiritual needs of his country, J. Mulokas was eager to follow the lead of the few rising synthesizers who turned for fuller inspiration to native sources of art and folklore. And this had to be accomplished along with a simultaneous integration of the accumulated lore of the country's artistic heritage in building with wood. Thus modern Lithuanian architecture is to mean more than just another imported blossom period, like that of "Vilnius baroque", which nevertheless also had made the capital famous.

"I have investigated and found that famous architects, such as Fr. L. Wright, Sullivan and others, have been creating projects here of other national heritages... so that sturdy national traditions, their traditional style, might be represented here in the ensemble of an all-American architecture."

Embodying this concept of national style into his multiple creative works Jonas Mulokas offers through them, at first acquaintance already, a fresh, original insight into architecture. And to his own countryman these works remain to be affectionately close and acknowledgeably intimate.

BACK COVER / ANTRASIS VIRŠELIS

Jono ir Rimo Mulokų projektas-modelis, laimėjęs Amerikos Registruotų Architektų konvencijoje aukščiausią premiją "Special Award" 1969 m. (Išžiūrėjus, šių bokštų višūnės turi panašumo į koplytstulpius).

A monumental design by father and son, Jonas and Rimas Mulokas, that won a Special Award in 1969 of the American Architects Association. The steeples are reminiscent of those wayside shrines.



Prel. J. Balkūno pastatydinta Maspeth parapijos lietuviško stiliaus bažnyčia, suprojektuota arch. J. Muloko.

● J. Mulokas was author of the Transfiguration Church in Maspeth, L. I., rebuilt newly in Lithuanian style.

Architektūros menas ir lietuviai

Rašo JONAS MULOKAS

Architektūra yra akmeniu rašyta žmonijos istorija. Will Durant "The Story of Civilization" autorius teigia: "Iš visų meno sričių, architektūra geriausiai ir vaizdingiausiai išreiškia žmonijos civilizaciją bei kultūrą..."

Iš Lietuvoje išsilikusių senų architektūros paminklų aiškiai matyti, kad mus veikė Vakarų Europos architektūros vystymasis, jos stiliai. Tik tos architektūros srovės-stiliai, pritaikius mūsų reikalams-idėjoms, mūsų klimatui, mūsų statybos medžiagoms, įgauna savitas tų stilių interpretacijas ir taip susidaro tautinė Lietuvos architektūra. Pvz., gotika, gimusi ir išsivysčiusi Vakaruose vieti-

niam lengvai apdirbamam akmenyje, pas mus išsivystė plytose, Vakaruose nematytom formom. Ir Šv. Onos bažnyčia, anot Algės Juškevičienės, nebuvo atsitiktinis paminklas, jis turėjo gilią šaknis Lietuvoje, ir tiktų vadinti Lietuvos gotika.

Panašiai ir su kitais klasikiniiais Vakarų stiliais. Kad Lietuvos barokas turi savitų originalių žymių, pažymi Michael Grant "The Civilization of Europe" knygoje, pripažindamas, kad tai "more original native style". Lietuvos barokas yra pasiekęs pasaulinės reikšmės. Pierre Charpentrat savo knygoje

Daugiau sekančiame psl.

Atkelta iš 3 psl.

“Baroque” vaizdingai tą parodo baroko paplitimo žemėlapyje apibrėžtu plotu — nuo Romos iki Vilniaus. Lietuvos baroko geriausi pavyzdžiai yra Misionierių, Šv. Qotrynos, Šv. Petro ir Povilo ir kt. bažnyčios Vilniuje.

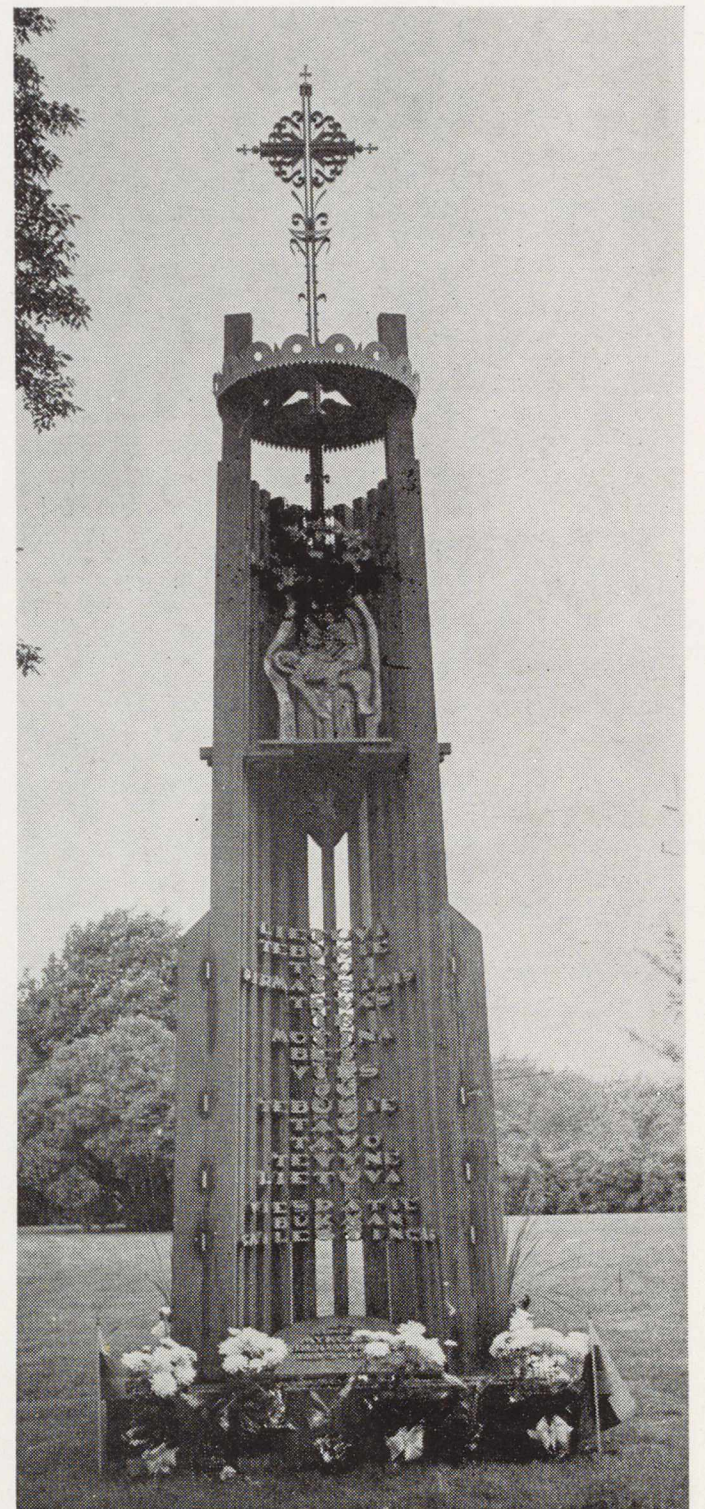
Tokia prasme, kaip mes šiandien suprantame, tautinės architektūros pradų ieškojimas Lietuvoje prasidėjo, manyčiau, su Čiurlioniu. Tai buvo naujumo ieškojimų pradžia meno pasaulyje. Buvo prieita minties, kad kūrėjo kilmės protėvių kultūra yra natūraliausia jo kūrybos ištaka. Čiurlionis dar prieš Bauhausą atsisakė klasikinių meno formų ir savo fantastinėse kompozicijose įvedė lietuvių liaudies motyvų, tarp jų labai aiškiai įterpdamas kryžių, koplytėlių, stogastulpių motyvus, iš jų komponuodamas tautos namus, Gintaro rūmų dekoracijas ir kt. Jo fantastiška lietuviška kūryba turėjo didelės įtakos kai kuriems jo amžiams ir vėlyvesniems meno kūrėjams, kaip Šimonis, iš dalies Žmuidzinaičius, Galdikas ir, sakoma, net abstrakto pirmtakui Kandinskiui. Manyčiau, kad gerokoje jo įtakoje Nepriklausomaj Lietuvoj architektas Dubeneckis 1919 m. sukūrė ir vėliau pastatė Karmėlavos bažnyčią lietuvių liaudies stiliuje (kituose projektuose įvedęs Vilniaus baroko požymius). Galaunė 1920 m. ją labai šiltai įvertino, apgailėdamas, kad iš viso Lietuvoje apie architektūrą niekas nekalba, jos nepažįsta ir nevertina, sakydamas: “Istorinėj Lietuvoj pas mus buvo architektūra, ji žydėjo mūsų miestuose, miesteliuose, dvaruose,..... o šiandien, jei ir yra pasaulyje, tai bent pas mus jos nėra” Panašiai yra pas mus ir dabar.

Lenkams užėmus Vilnių, Lietuvoj pažiūros į kultūrą pakrypo daugiau ūkininkiškos Lietuvos kryptimi. Senosios Lietuvos jau nuo seno stiprios tradicijos su didingais architektūros paminklais ir Vilniuj buvusią mokyklą buvo nuo mūsų studijuojančios kartos atskirtos, ir mes patraukėme naujakūrių, kaip ir latviai ir estai, mados ir naujenybių sekimo keliu, be kritiško požiūrio iš mūsų senųjų architektūros tradicijų taško. Valsitybės valdyme dominuojant ūkininkų kartai, kuriant Lietuvos Universitetą Kaune, architektūros katedra buvo nustumta į galą. Jos vedėju paskirtas žmogus, kuris praktiškai buvo visai atitrūkęs nuo Lietuvos atgimimo ir be kūrėjo ugnelės. Ir taip, anot Mies van der Rohe, epochoms vardą davusi meno šaka Nepriklausomaj Lietuvos buvo nustumta į paskutinę vietą. Dėl to daugelis, kas išga-lėjo, architektūros studijuoti važiavo į Vakarų Europos mokyklas ir iš ten atvežė, kad ir gerų idėjų, bet jos buvo italų, prancūzų, vokiečių mokyklų, o ne lietuvių. Jau reiškėsi ir rezultatai: Kaune iškiliausioj vietoj, Žaliakalny, sekant tuo laiku vadovaujantį architektūros supratimą, iškilo internacionaliai

inžinierinio stiliaus Prisikėlimo bažnyčios pastatas, pagal kurį visai nepelnytai tuli sve-timieji išsireiškė, kad “miestas be stiliaus, žmonės be polėkių”. Dobužinskis nusimi-nęs “Naujojo Romuvoj” aimanavo, kad Lie-tuvoje architektūrines problemas dažniausiai sprendžia inžinieriai technologai. Ir taip mus be kritikos iš Vakarų slenkanti nauja inter-nacionalinės architektūros dvasia nustelbė Čiurlionio, Dubeneckio pradėtą vystyti sa-vitą liaudies architektūros kryptį. Su šia nau-jakurių ūkininkų inžinieriškai technologiška pažiūra į architektūrą palikom Lietuvą. Toji pažiūra ir čia, išeivijoje, stipriai reiškiasi.

Tuo tarpu pačioje Lietuvoje dabar, žino-ma, kiek sąlygos leidžia, lietuviai, pažinę Vilniaus architektūroj Lietuvos legendą, Čiurlionio vizijose atpažinę Vilniaus pilies bokštų pasakas, šoko jas atkasti. Eilė garbin-gų Lietuvos architektų, kaip V. Žemkalnis, A. Jankevičienė, ir daugelis kitų šios srities specialistų išėjo ieškoti to Lietuvos paparčio žiedo. (Plačiau apie tai būtų atskira tema).

Naujosios lietuvių išeivii srovės Ameriko-j pirmas žymesnis pastatas buvo arch. Kudoko Clevelando naujoji lietuvių bažnyčia. Neo-romantiškam stiliuje, su santūriom lietuviš-kom detalėmis. Antras didesnis darbas buvo Chicagoje Šv. Kryžiaus seselių vienuolių na-mai su labai gražiu vilnietiško baroko fron-tonu — arch. Kovos. Trečias darbas — Mar-quette parko Chicagoje lietuvių bažnyčia. Atitekus man vykdyti šį didelį projektą, pa-siryžau galimai stipriau pabrėžti lietuviškos architektūros savybes. Vokietijoje bebūnant ir bedirbant-bestilizuojant suvenyrinio pobū-džio lietuvių liaudies motyvais įvairius archi-tekūrinius modelius, teko gerai įsigilinti į lietuvių liaudies kūrybą, pajusti jos didelį savitumą ir formų įvairumą bei turtingumą. Laimėjęs architektūros konkurse pirmąją pre-miją už lietuviško namo projektą, pajutau drąsos lietuvių liaudies medinės architektū-ros motyvus įvesti ir į šį mūrinės architektū-ros projektą — Marquette parko bažnyčią. Žinojau, kad pagal Europos senąsias archi-tekūrines mokyklas darau didelį nusižengimą, bet Ameriko-j dabar vyraujanti labai laisva-liberalinė pažiūra meno klausimuose, ir taip pat atmintyje pasilikę Čiurlionio šikcai, Du-beneckio bažnyčia ir Galaunės mintys, pa-drąsino šią “nuodėmę” daryti. Bet kad Ame-riko's žemėje su naujanybėm napadarius ne-apginamų darbų, patyrinėjau, kaip kitos tau-tos čia stato, ypač kaip žinomieji architek-tai, kaip Frank Lloyd Wright, Sullivan ir kt. panašius kitom tautom propektus darė. Pasi-rodė, kad čia Ameriko-j visos tautos archi-tekūroj reprezentavosi su stipriom savo tau-tinėm tradicijom, su savo tradiciniais stiliais, bet ne paplitusia dabar internacionaline ar-chitektūra. Kai savo projektą parodžiau ki-tiems, keli architektai ir lailininkai pradėjo per spaudą ir asmeniškai šaukti, kad aš lie-tuviams su tokiu niekur neregėtu projektu



Paminklas prel. M. Krupavičiui lietuvių šv. Kazimiero kapuose Chicagoj. Porj. J. Muloko.

● A monument for the later Lithuanian leader, Msgr. M. Krupavičius, by J. Mulokas at the St. Casimir's Cemetery in Chicago, Ill.

gėdą darau. Tik dėka redaktoriaus L. Šimučio, kuris čia buvo ilgiau gyvenęs ir, atrodo, architektūrinį bei tautinį supratimą turėjo gilesnį, negu mūsų atsivežtinis, stipriai pa-rėmė šias mano naujas tautines idėjas, ir jo dėka projektas nebuvo atmestas (deja, tik “betaisant” žiauriai sužalotas).

Tomis pačiomis idėjomis besivadovaujant buvo pastatyta E. St. Louis lietuvių bažnyčia, kur ypatingai pagelbstint visokiom nau-jom lietuviškom idėjom tuolakiniam klebo-nui, vėliau vyskupui, dr. A. Deksnui, nors ir su labai kukliais ištekliais ir ant jau pasta-tytų pamatų (bažnyčios rūšys), kas labai varžė laisvesnę projekto kompoziciją, buvo pasiektas gana vieningas lietuviškas siluetas su fronte į viršų siaurėjančia varpine ir sto-gastulpio viršūne.

Vėliau sekė New Yorke prel. J. Balkūno Atsimainymo (Transfiguration) bažnyčia. Po eilės visokių projektų galų gale buvo papra-šyta, kad jis neišeitų iš 400,00 dol. ir talpintų 900 sėdimų vietų. Pigumo ir efekto dėliai pa-ėmiau lietuviško kluono siluetą su žirgeliais

ant šelmens ir dėl šviesos po jais įdėjau stiklą. Šalia, ant pasvirusių stulpų su stogastulpio viršūne, buvo sudarytas bokštas. Dar nebaigus statybos, New Yorko miestas (Borough of Queens) prisiuntė raštą, kad ši bažnyčia yra išrinkta iš 1962 metų miesto geriausių statybų ir kad prisiųsčiau fotografijas premijai. Kadangi jau buvau gavęs pirmąją premiją už tą bažnyčią Amerikos architektų konvencijoje Chicagoj, New Yorkan prašomų fotografijų nesiunčiau. Už mėnesio gavau pakvietimą atvykti į New Yorką atsiimti premijos.

Šie pripažinimai paskatino ir kitus įvesti lietuvių liaudies medžio architektūros motyvus į jų ruošiamus projektus. Ir taip koplytstulpių bokštai atsirado ant Marijonų vienuolyno Chicagoj. Netgi vienas iš mano oponentų, vėliau statydamas Šv. Antano bažnyčią Roselande, uždėjo ant bokštų koplytstulpį. Keletas naujų bažnyčių Kanadoj taip pat panaudojo lietuvių liaudies medžio architektūros motyvus. Vienas jaunas architektas (Rubas) Korėjoj pastatė Amerikos kariuomenės bažnyčią lietuvių kluono siluete su koplytstulpio bokšteliu. Manau, kad man pačiam neblogai yra pavykęs Kryžiaus kelių bokštas ir Liurdo koplyčia Kennebunkporte. Chicagos Jaunimo Centras arch. Kovo buvo statomas pagal modernizuotas klasikines formas su lietuviškos ornamentikos žymėmis. Man su sūnum arch. Rimu statant vidurinę apjungiančią dalį teko sunkus uždavinys atlikti sujungimą. Buvo suprojektuotas jungiantis santūrių lietuvių liaudies architektūros formų bokštas, talpinantis lietuvių archyvą, bet statybai įpusėjus, atsisakyta dviejų aukštų, tada reikėjo perkomponuoti fasadą. Mintimi, kad čia bus Čiurlionio vardo galerija, ryžomės išeities ieškoti jo fantastinėse kompozicijose. Atrodė, kad dabar visų mūsų svajones, ilgesį, nostalgiją slėpė Čiurlionio debesyse virš miestų skriejantis Vytis. Prisitaikant prie plytų mūro ir mūsų dabartinių godų, teko komponuoti panaudojant bent penkias Čiurlionio kompozicijas ir derinti jas turint nedidelį plytų pasirinkimą (Reikėjo patiem išdėti 4000 plytų).

Dar teko statyti, teisingiau perstatyti Daytono lietuvių bažnyčią, Custer, Mich. Tėviškės parapijos, Tamaqua, Mich. taip pat Omaha Nursing Home ir kt. Visur buvo paliekama lietuviškų žymių.

Spauda yra opinijos formuotoja. L. Šimuičiui, kuris buvo didelis lietuvis romantikas ir stipriai palaikė šią romantišką lietuvišką kryptį architektūroj, pasitraukus iš Draugo ir spaudoj papūtus indiferentiškesnei srovei, ir architektūroj lengvai pasukta pavėjui — komerciniai internacionalios bespalvės architektūros kryptimi. Nors dabar šioje kryptyje per keliolika metų pastatyta gal keletą kartų daugiau pastatų, bet dar neteko girdėti, kad bent vienas būtų gavęs kokį nors pripažinimą-jvertinimą.



Jonas Mulokas darbo kambaryje (1952 m.) prie savo sukurtų modelių.

● Jonas Mulokas in his atelier (Chicago, 1952) with several of his created models.

LIETUVIŠKOS ARCHITEKTŪROS FORMŲ IEŠKOTOJAS IR KŪRĖJAS JONAS MULOKAS

Statybos menas turi savo pavadinimą — architektūra, iš graikiško *architektonike*. Jis yra senas kaip ir pati žmonija, nes statyba gyvenamųjų triobų bei įvairių pastatų buvo ir yra vykdoma visais laikais. Kaip kiekviename kūrybiniame darbe, taip ir statyboje, atsispindi kūrėjo dvasia, jo charakterio bruožai. Stebint, kaip per ilgus amžius statyba buvo vykdoma ir kaip statybos menas vystėsi įvairiose tautose ir įvairiuose kraštuose, matome didelių skirtumų ir savitumų. Jie susidarė atsižvelgiant į tautos charakterį, papročius, darbo metodus, vietines sąlygas — klimatą, statybines medžiagas ir t. t. Kai kurios statybinės formos pasilieka vietinėmis, tik tam rajonui ar kraštui tipingomis, kitos gi išplinta plačiau. Dar kitos įgyja universalinį pripažinimą, klasikinio stiliaus pavadinimus, kaip pav., gotika, barokas, renesansas, klasicizmas ir kt.

Statybos menas Lietuvoje

Seniau, o žymioj dalyj ir dabar, Lietuvai tinka medinės Lietuvos pavadinimas, nes joje labiausiai paplitusi statyba yra iš me-



Mulokų šeima savo sukurtoje rezidencijoje, Chicago, Ill. Iš dešinės: Jonas ir Jadvyga Mulokai, jų sūnus stud. Dainius.

● The residence of the Mulokas family in Chicago is a product of their own design and executed. The seniors are shown with their son Dainius, a student.



Marquette parko bažnyčios frontas ir bokštai; projektas arch. J. Muloko.

● Facade and steeples of the Lith. Marquette Park Church in Chicago. Author of project J. Mulokas.

tuvių liaudies architektūra", parašytas keturių autorių: K. Šešelgio, J. Baršausko, K. Čerbulėno ir M. Kleino. Rašytas su meile savo gimtajam kraštui. Kaip veikalo pavadinimas sako, jame negrinėjama kaimo, taigi medžio, statyba. Apie šios statybos vystymąsi autoriai surinko žinias nuo pat senovės, kiek beįmanoma ją pasiekti. Įdomu bent trumpai tą vystymąsi pasekti. Gilesnėj senovėj lietuviai triobas statė be langų, o vietoj pečiaus buvo tik ugniavietė, arba židinys. Pečius plukti iš molio pradėjo 9-12 šimtmečių. Gryčios buvo dūminės. Dūmtraukius, arba kaminus, pradėjo statyti 16 šimt. Vietoj langų — netašytų rąstų sienoje buvo išpiaunamos angos, užsklendžiamos lentele. Vėliau pradėta daryti langų rėmai, kurie buvo aptempiami plėve, dažniausiai gyvulio pūsle, kuri praleisdavo šiek tiek šviesos. Stiklas tada buvo reta medžiaga ir kaimo žmonėms per brangi. Paplitus stiklui, lietuvių trobos langai, pradžioje buvę labai maži, kaskart vis didėjo ir pasiekė dabartinį normalų dydį.

Lietuvio išradingumas vystėsi toliau. Padidinęs langų, ėmėsi jų puošti. Viršų ir palangę ėmė gražinti išpiaustytais ornamentais, kas kartą vis sudėtingesniais. XVIII š. iš abiejų lango pusių pritaisė langines. Jos taip pat pagražinamos nudažant šviesia spalva su kitos spalvos dryžiais ar nutapytai paukšteliais, gėlėmis. Tame pat laikotarpy prie gyvenamos triobos pradėta pristatinti prieangis. Jis taip pat buvo gražinamas išpiaustinėjamais ornamentais, nudažomas. Stogo galuose ant kraigo uždedami išpiaustyti lėkiai, arba "žirgeliai". Prie gyvenamo namo būtinai įrengiamas darželis, aptvertas gražia tvorele. Šitai ištaisytas namas įgauna puošnią išvaizdą. Pagražinimai duodami ir kitoms trioboms. Po rūmo eina klėtis. Į jos statybą įvedamas prieklėtis. Ant jo užleidžiamas stogas, atremtas viena ar dviem porom kolonų. Jos būna išpiaustytos. Dūrys būtinai nudažomas šviesia spalva, dažniausiai su dryžiais. Taip pat nudažomas klojimo ir daržinės durys. Tvartų durys negražinamos.

Šiame spalvų leriny ypatingą vietą užima kieme pastatytas kryžius ar koplytstulpis, kurie lietuvių sodyboje yra tapę neatskiriama sodybos puošmena. Susidarė tradicija, kad kryžiui ar koplytstulpiui lietuvis teikia ypatingą pagarbą. Daug pasauly yra katalikiškų kraštų ir tautų, bet kad kryžiumi būtų puošiamos sodybos bei pakelės, tai retai kur tegalima užtikti. Ir tie kryžiai tai ne tas, kad

džio. Mūrinė statyba Lietuvoje buvo kone išimtinai tik miestuose ir dar kai kur dvaruose, kur buvo statomi puošnūs rūmai — "palociai". Betgi dar seniau nei tų miestų, ypač didesnių, Lietuvoje kaip ir nebuvo. O mažesnieji miesteliai, kurie dabar auga į miestus, kaip pvz., Panevėžys, Šiauliai, Telšiai, Marijampolė ir kt., taip pat dar neseniai buvo išties mediniai, gal išskyrus tik keletą pastatų centre. Kaip pamename, ir patį Kauną palikome didžiojoje dalyje medinį, sakysim, Aleksoto, Viliampolės, Žaliakalnio, Šančių priemiesčiai. Tik Kauno centras buvo kone išties mūrinis, bet ir jis architektūrinėmis meno puošmenomis, be keletos pastatų, daug kuo pasigirti negalėjo.

Šiuo atžvilgiu ryškiai išsiskiria Vilnius, Lietuvos sostinė. Čia mūrinė statyba buvo vykdoma jau nuo senų laikų. Ir reikia pripažinti ano meto lietuvių dvasinių polėkių platumą ir turtingumą. Sostinėn sukaupia dideli meno turtai. Miestas išpuoštas architektūriniais meno šedevrais. Vilnius savo pastatų architektūra ir šiandien išsiskiria iš kitų, ypatingai šiaurės ir rytų, Europos mies-

tų. Puošniesiems mūriniams pastatams, kurių tarpe daugiausia buvo bažnyčios ir turtingųjų rūmai, statyti meistrai arba architektai daugumoje buvo kviečiami iš užsienių, ypač italai ir vokiečiai. Vietiniai meistrai arba architektai daugiausia buvo anų mokiniai. Statybiniai projektai buvo vykdomi daugiausia pagal Vak. Europoje naudojamus stilius. Vilniaus architektūrinis menas, kaip dabar mūsų menotyrininkai pripažįsta, yra išties vakarietiškai europinis. Čia randami garsieji klasikiniai architektūros stiliai: gotika, barokas, renesansas, vėlybysis barokas, klasicizmas bei jų variacijos. Tiesa, architektūrinio meno specialistai Vilniaus statyboje randa ir kai kurių vietinių architektūros bruožų.

Medžio statybos architektūra Lietuvoje

Ryškus ir labiausiai savitas architektūrinio meno vystymasis Lietuvoje vyko medžio statyboje. Čia randame įdomių ir pasigėrėjimą sukeliančių pavyzdžių, kuriuose išryškėja natūralus lietuvių sumanumas, grožio pajautimas ir didelis kūrybingumas. Prieš keletą metų Lietuvoje buvo išleistas veikalas "Lie-

būtų padaroma tik dviejų medžių gabalų kryžiafonė, bet kažkas ypatingo. Dažnai kryžius būna tiek išgrąžinamas iš medžio išpiaustytais ornamentais, kad tampa panašus į altorių, iškeltą ant medinio stulpo ir aptvertą puošnia tvorele. Ir taip susidarė, kad kryžių, koplytstulpių, koplytėlių bei koplytėlių dirbimas išsivystė į savitą architektūrai giminingą meno šaką.

Kai paimi, ypač vėlesniųjų laikų, geriau sutvarkytą Lietuvos ūkininko sodybą, matai žavingą architektūrinį ansamblį. Net ir parymusi, kaip gervė, šulinio svirtis dailiai derinasi prie viso komplekso. Šis architektūrinis menas jau yra grynai savitas, lietuviškas. Jame sukaupia gilių minčių ir idėjų. Bet čia viskas iš medžio. O dabar statyboje medis vis labiau pakeičiamas mūru. Dėl to ne vienas mūsų architektų-statybininkų ėmėsi anoje mendingėje statyboje ieškoti pavyzdžių, kuriuos galėtų pritaikyti mūro statyboj ir tuo ją padaryti labiau savita, lietuviška. Tokiu nenuilstamu lietuviškų architektūrinių formų ieškotoju ir kūrėju yra architektas Jonas Mulokas. Šioje srityje jis jau toli pažengęs. Stambus žingsnis ir labai didelis atsieikimas yra jau tas, kad jis lietuviško kermo koplytstulpį užkėlė ant mūrinės bažnyčios bokšto. Aukštai iškilęs koplytstulpis

Pirmoji barodo šv. Kazimiero bažnyčia, pastatyta 1596 m. Vilniuje. Muravjovas 1840 m. nuo kupolo nuėmė didž. Lietuvos kunigaikščio karūnamitrą. Čia matome ją vėl atstatytą arch. J. Muloko 1941 m.

● St. Casimir's Church was the first Baroque structure in Lithuania, built in Vilnius in 1596. The mitre, the crown of the Grand Duchy of Lithuania, was reconstructed in 1941 by arch. J. Mulokas, for the original one was torn off by order of a Russian Governor-general, Muravyov, in 1840.



Kryžiaus Kelių bokštas Kennebunk Port, Me., liet. pranciškonų odyboje. Proj. J. Muloko.

● A Calvary Chapel at the Franciscan Convent in Kennebunkport, Me, designed by Jonas Mulokas.



Jaunimo Centro Chicagoje rūmų fasadas ir Nežinomo kareivio paminklas, suprojektuotas Jono ir jo sūnaus Rimo Mulokų; paveikslas pagal Čiurlionio viziją sudėtas iš plytų pačių architektų rankomis. Dešinėje arch. Rimas Mulokas.

● For Chicago's Lithuanian Youth Center the two Mulokas designed the facade and Monument of the Unknown Soldier, and even executed themselves the front mosaic based on a vision theme of M. K. Čiurlionis. Rimas Mulokas shown right.

kiekvienam praeiviui jau iš tolo byloja, kad, brolyti, čia jau ne kokia gotika ar barokas, ar dar kas kitas, bet originali, lietuviška savita architektūrinė forma.

Architektas Jonas Mulokas

Gimęs 1907 m. gruodžio 18 d., Jusegiry, Kvetkų v., Rokiškio aps. Gimnaziją baigė Rokišky 1927 m. Vytauto Didžiojo Universitetą — 1935 m. diplomuoto statybos inžinieriaus su architekto specialybe. Studijuodamas priklausė neo-lituanų korporacijai. Baigęs karo mokyklą aspirantu, 1936-40 m. dirbo karo butų valdyboje. Atgavus Vilnių, nuo 1940 iki 1944 m. buvo Vilniaus miesto butų skyriaus statybos vedėju. Čia eilėje kitų darbų suprojektavo ir ant Šv. Kazimiero bažnyčios uždėjo Didžiojo Lietuvos kunigaikščio karūną-mitrą. Iš kitų jo darbų Lietuvoje yra minėtina: Berčiūnų bažnyčia (prie Panevėžio), M. Pečkauskaitės koplyčia Židikuose ir kt.

1944-49 m. gyveno Augsburgėje. Čia, be kitos veiklos, turėjo įsirengęs tautodailės dirbtuvę, kurioje jis studijavo ir kūrė liaudies

meno — architektūros motyvais modelius — koplytėles, kryžius, paminklus ir pan. Jų sukūrė apie 700. Kai kurie iš jų pateko net ant popiežiaus stalo, kitais apdovanotas gen. Eišenhoveris ir kiti aukšti asmenys ar įstaigos. Tremties atminimui jis suprojektavo kryžių, kuris buvo pastatytas Augsburgėje.

1949 m. J. Mulokas atvyko į JAV. Pradžioje apsigyveno East St. Louis, Illinois, pas savo sponserį, vietos kleboną, dabar vyskupą dr. Antaną Deksnį, kuriam jis suprojektavo lietuviškais motyvais bažnyčią.

Vėliau arch. J. Mulokas persikėlė į Chicago. Šalia profesinio darbo, kaip inžinierius architektas, jis ir toliau studijuoja ir gilinausi į lietuvišką architektūrinį meną, ypatingą dėmesį kreipdamas į koplytstulpius, kryžius, koplytėles, išvelgdamas šiame mene gilią mintį ir lietuvišką dvasią. Jame jis atsidėjęs ieško motyvų, kuriuos būtų galima įvesti į mūrinę statybą. Savo kūryba jis siekia, kad jo projektuojami ir lietuvių statomi pastatai visai aplinkai skelbtų lietuvišką dvasią. Tokiam jo siekimui charakteringas žingsnis buvo, kai aukščiau minėtai Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčiai uždėjo Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio karūną-mitrą. Čia Amerikoje virš bažnyčios bokštų jis ėmė užkeldinti lietuvišką koplytstulpį. Tokio stiliaus bažnyčios jo suprojektuotos ir pastatytos yra: garsioji Marquette parko bažnyčia Chicagoje, East St. Louis, Kennebunkporto Liurdo koplyčia, Kryžiaus kelių bokštas. Maspeth, N. Y., jis Atsimainymo bažnyčiai pritaikė ne tik savi-tą, lietuvišką stilių, su koplytstulpiu, bet virš bažnyčios stogo uždėjo lietuviškus "žirgelius". Chicagoje Jaunimo centro fasadui sukomponavo M. K. Čiurlionio vizijas ir patsai su sūnum arch. Rimu tą paveikslą išdėjo iš plytų.



E. St. Louis bažnyčia, pastatydinta vysk. A. Deksnio; projektas arch. J. Muloko.

● The Lithuanian Church in E. St. Louis, Ill., that was also designed by J. Mulokas, during the rectorship of the present bishop A. Deksnys.

Šiais savo darbais ir tolimesniais projektavimais Jonas Mulokas įdėdą labai didelį įnašą į lietuvių kultūrą. Lietuviškąją medžio architektūrą perkelią į mūrą, kuriamas savitas, lietuviškas architektūrinis menas, jau šiandieną įnešęs pėdsakus į išeivijos kultūrą Jungtinėse Amerikos Valstybėse.

□

Jonas Kuprionis

Spaudoj ir gyvenime

NOBELIO TAIKOS PREMIJA SACHAROVUI

Šių metų Nobelio taikos premija paskirta Andrejui Sacharovui, rusui, žymiausiajam Sovietų Sąjungos kovotojui už žmogaus teises.

Komisija, paskirdama premiją, savo akte plačiai išskaičiavo Sacharovo nuopelnus kovoje dėl žmogaus teisių. Tarp kitko ten sakoma:

Andrejus Sacharovas tvirtai tiki į žmonių brolybę, nuoširdu sambūvi, kaip vienintelę priemonę žmonijai išgelbėti. Sacharovas išpėja pavojų, susijusių su klastingu atlydžiu (detente), paremtu gerais norais ir iliuzija. Būdamas branduolinio atomo fizikas, sugebąs toli numatyti ir turis atsakomybės pajautimą, jis nurodo pavojų, susijusį su apsiginklavimo lenktynėmis...

Sacharovo teisybės meilė, jo tvirtas tikėjimas į žmogaus asmens neliečiamybę, jo kova prieš prievartavimą ir grubumą, jo didvyriškas minties laisvės gynimas, jo nesirūpinimas savimi ir tvirtas humaniškas ištikinimas iškėlė jį į žmonijos sažinės, kuri šiuo metu taip reikalinga, išreikšėjus.

Premijos paskyrimas Sacharovui sovietams buvo toks netikėtas ir nemalonus, kad pradžioje jie net nekommentavo; tik vėliau atvėrė burną, sukeldami furorą ir dirbtines "pasipiktinimu" bei protestų bangas, Sacharova niekindami savo stereotipiniais iškeikimais, vadindami antipatriotu, Sovietų Sąjungos šmeižiku etc.

Gruodžio 10 d. Stockholme bus įteikiamos Nobelio premijos už literatūrą, mediciną, kitus mokslus ir už taiką, — abejojama, ar Sacharovui bus leista išvykti ir dalyvauti premijos įteikimo iškilmėse.

A. Sacharovas, 54 metų amžiaus mokslininkas, vadinamas Sovietų H bombos tėvu; už nuopelnus Sovietų apdovanotas aukščiausiais atžvėnėjimais, vėliau pasisakė prieš atominį ginklą ir stojo į atvirą kovą ne tik prieš atominį karą, bet ir už Sovietuose pamintas žmogaus teises. Jis yra daug prisidėjęs ir prie pavergtųjų tautų teisių gynimo.

SACHAROVAS KREIPIASI Į LAISVĄJĮ PASAULĮ

Spalio mėn. "The Washington Post" išspausdino dviejų garsių Sovietų S-gos mokslininkų — Sacharovo (fiziko) ir Šafarevičiaus (matematiko) atvirą laišką:

"Mes norim atkreipti pasaulio dėmesį į pasakutinius įvykius mūsų krašte, kurie mums kelia dideli rūpesti. Pastarųjų metų pastangos apginti tas kuklias laisves, kurios, atrodo, buvo pasiektos, sulaukė aiškaus smūgio. Pavyzdžiai: Lietuvos katalikų persekiojimai, baptistų teismai, su likvidavimas legalaus necenzūruoto leidinio, kaip Veče, o taip pat pagrindžio leidinių, kaip Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika, (pabraukta mūsų — Red.), teismai Armenijoje, ilgametės bausmės žydams, dalyvavusiems demonstracijose už teisę emigruoti į Izraelį ir už rašytoją Anatolijų Marčenko. Sistemingas tos akcijos charakteris

kelia mums baime, kad tai yra plačiai užplanuotos kampanijos pradžia.

Ryšium su tuo politinius kalinius ginančios Amnesty International sovietų grupės "valymas" įgauna ypatingos reikšmės. Vienas jos narių — Sergej Kovaliov — suimtas, jos sekretoriaus Andrej Tverdochlebov bute padaryta krata. Jos pirmininkas Vladimir Turčin atleistas.

Pagaliau, birželio 18 saugumo organai areštavo Tverdochlebovą ir Kijevo grupės narį Mykolą Rudenko. Tuo pat metu Turčino ir Vladimir Abrechto butuose padarytos kratos. Paimti visi dokumentai, liečiantieji Amnesty International.

Mes šaukamės į visus tuos, kurie nėra abejingi kovai už teisę ir humanizmą, padėti tiems padoriem ir drąsiem kovotojams, ypač suimtiesiems Amnesty International nariams. Jų likimą gali pakeipti viešoji pasaulio opinija. Tikrai plati gynbos akcija gali būti sėkminga." (Elta)

SACHAROVO APELIACIJA

Pernai metų vasario mėn. vyko Amerikos socialdemokratų suvažiavimas, kurio metu A. Sacharovui, rusų disidentui įteiktas Norman Thomas Freedom Award, — garbės žymuo. (Jį priėmė laisvajame pasauly esąs artimas Sacharovo draugas dr. Yuri Glazov).

Prieš priimdamas Laisvės žymenį Sacharovas parašė laišką, kuriame išdėstė savo nuomonę dėl Sovietų disidentų padėties ir kreipėsi į Vakarų, prašydamas pagalbos.

Pradžioje laiško išreiškęs pasitenkinimą, kad jo balsą išgirdo Amerikos socialdemokratai ir kitos darbininkų organizacijos ir unijos, pasisakė priarišą vykstančoms deryboms nusginklavimo srityje ir apsisaugojime nuo atominio karo. Tačiau, tuo pačiu metu, kai tokios derybos vyksta suiminėjimai, kratos ir desidentų medžioklė nesilauja. Tebevyksta ir religinis persekiojimas **Pabaltijyje** (mūsų pabraukta — Red.), rašytojų persekiojimas, tebedaromos kliūtys išemigruoti iš Sovietų Sąjungos, tebesitęsia tautinių mažumų diskriminacija.

Iš to aišku, kad vadinama detante išorėje su užsieniu nieko neturi bendro su vidutine detante — žmoniškumu.

Laiško pabaigoje Sacharinas apeliuoja ir prašo padėti jo vedamai kampanijai:

1. Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus atstovams leisti laisvai prieiti ir ištirti Sovietų darbo stovyklas ir psichines ligonines;

2. Suteikti Amnestiją Sovietų politiniams kaliniams, kaip Bukovskis, Grigorenka (ir eilė kitų);

3. Prieš diskriminaciją tokių tautinių mažumų, kaip Krymo totoriai, Volgos vokiečiai ir turkmenai;

4. Už laisvą emigraciją iš Sovietų S-gos;

5. Užtarti rašytoją Solženicyną ir laisvą jo knygos cirkuliavimą Sovietų Sąjungoj (tuo metu Solženicynas dar nebuvo ištremtas iš Sov. S.);

6. Užtarti visus kitus teistus rašytojus, kurie yra persekiojami (išvardinami asmenys).

Kampanijos vedimo adresas: "Andrej Sakharov Campaign", 1182 Broadway, Suite 802, New York, N. Y. 10001.

SIMAS KUDIRKA LIUDIJO KOPENHAGOS TRIBUNOLE

Simas Kudirka, siunčiamas Vliko, spalio m. buvo nuvykęs į Daniją liudyti spalio 17-19 dienomis Kopenhagoje, Danijos Parlamento Rūruose, kur buvo surengtas Sovietų Sąjungos teismas, pavadintas "The International Sakharov Hearing".

Sovietų Sąjunga kaltinama žmogaus teisių nepaisymu, būtent: ideologiniu ir politiniu persekiojimu, religine priespauda, tautinių mažumų persekiojimu. Kudirka aprūpintas gausia dokumentine medžiaga, paruošta anglų ir rusų kalbomis. Dar anksčiau į Kopenhagą Vlikas yra nusiuntęs genocido parodai ir kitokios medžiagos.

Iš Vokietijos liudininku buvo Jonas Jurašas.

Nepaprastai reikšmingas dalykas, kad prof. A. Sacharovui už jo nenuilstamą kovą dėl žmogaus teisių laisvės Sovietų Sąjungoje spalio 9 d. paskirta Nobelio Taikos premija.

Iš viso "Tribunolan" kviesta per 20 liudininkų: ilgus metus buvusių koncentracijos stovyklų tremtinių, Sovietų kalinių ir šiaip persekiotų ir nukentėjusių asmenų. Tarp jų minimi: A. Solženicynas, V. Maksimovas (žurnalo "Kontinent" redaktorius) ir daug kitų rusų, du Volgos vokiečiai, Krymo totorius, armenas, keli žydai.

"Tribunolo" sudėtyje buvo neseniai iš Lietuvos išvykęs prof. A. Štromas, dabar gyvenąs Anglijoje; Simon Wiesental iš Austrijos, nusi kaltusių nacių ieškotojas; dr. K. Gerstenmeier, buv. Vokietijos Bundestago pirm.; Eugene Ionesco, rašytojas iš Prancūzijos; Victor Sparre, Haakon Lie iš Norvegijos; dr. Martin Wewhirs, dr. Leszek Kolakowski, lenkas; žurnalistas Victor Aorra; prof. Michael Bourdeaux; žurnalistas Levin iš Anglijos ir kt. Be to, į teisėjus buvo pakviesti visų Danijos parlamento partijų lyderiai.

"Tribunolą" ruošė Bendras Rytų Europos Egzių Komitetas Danijoje. (Elta)

Elenai Juciutei paskirta Kipro Bielinio premija

1965 metais miręs Kipras Bielinis savo testamentu paliko 3000 dol. premiją tam, kas gerai parašys mokslinę ar beletristinę knygą apie bolševikų ar nacių okupuotoj Lietuvoj vykdytą terorą ir genocidą.

Komisija, suspažinusi su jai prisiųstomis po K. Bielinio mirties išleistomis knygomis, rado geriausią testamentą sąlygoms atitinkančią Elenos Juciutės atsiminimų knygą "Pėdos mirties zonoje" ir jai paskyrė Kipro Bielinio premiją.

NIDOS KNYGŲ KLUBAS

...Nidos klubas artėja prie šimtojo leidinio... Per tą laiką pasikeitė dalis skaitytojų, pakito ir jų skoniai bei reikalavimai. Todėl ateityje, po paskutiniuoju metu išleistų kiek sunkesnių, bet kultūriniu atžvilgiu vertingų knygų, planuojama pateikti lengvesnio turinio skaitinį. Greitai žada pasirodyti įdomi devintoji "Pradalgė". Po jos skaitytojai gaus pirmą kartą Nidos leidžiamą A. Saudargienės gausiai iliustruotą kelionių aprašymų tomą. Kiek vėliau pasirodys jau mirusio gabaus rašytojo kun. St. Būdavo niekur neskeltas romanas ir kt. ("Europos Lietuvis").

Plagiatorius



Andrius Grikis labai didžiavosi kad jo brolis Marius buvo talentingas poetas: jo garbės šešelyje ir jis pats šį tą reiškė. Deja, Viešpats netikėtai pasiūkė poetą į savo karalystę pačiame jo kūrybinių galių klestėjime. Andrius skaudžiai išgyveno brolio netekimą. O kai po kiek laiko apsiramino, ėmė galvoti, ką čia padarius su paliktais nespausdintų eilėraščių rankraščiais. Netrukus pristoję pagundą šiuos eilėraščius spausdinti žurnaluose savo vardu ir tuo būdu pačiam pagarsėti. Ilgainiui jis taip susigyveno su ta mintimi, kad ėmė galvoti, jog į jį pereina poeto brolio dvasia ir siūlo pasinaudoti likusia kūryba. Žurnaluose pradėjo rodytis vienas kitas eilėraštis, pasirašytas Andriaus Grikio vardu. Skaitytojai, nieko neįtardami, gyrė naują poetą. Tik dažnas stebėjosi, kodėl jis taip pavėluotai sugalvojęs atskleisti paslėptus savo dvasios turtus.

Nors garbės jausmas buvo saldus, bet Andrius Grikis pradėjo jausti nerimą, kuris kaskart vis daugiau ir daugiau ėmė prikaišioti jo nesąžiningumą. Juo labiau jis stengėsi apie tai negalvoti, juo labiau mintys drumsdė jo sielos ramybę. Pasidarė nervuotas ir naktimis staiga pašokdavo iš miego, išgąsdintas nemalonaus sapno.

Vieną vidurnaktį Andrius Grikis atsibudo ir pastebėjo, kad pro langą sklido į miegamąjį blanki mėnulio šviesa. Staiga ties langu tarsi šmėkstelėjo fantomas. Iš išgąščio jis neteko žado, nedrįso net pažadinti šalia miegančią žmoną. O fantomas neaiškiu balsu prabilo:

— Andriau, tu sunkiai nusikaltai, išspausdindamas mano eilėraščius savo vardu. Atšauk viešai per laikraščius man padarytą skriaudą!

— Žmonės iš manęs juoksis, jei aš taip padarysiu, — atgavo žadą Andrius, drebedamas ir jausdamas šaltą prakaitą ant kaktos.

— Skriauda turi būti atitaisyta. Atšauk!

— Atšauksiu! Atšauksiu! — suriko Andrius, išvydęs fantomą artinantis prie lovos.

Fantomas staiga išnyko, kai pasigirdo nubudusios žmonos balsas:

— Su kuo tu čia kalbėjai?

— Su broliu, su Mariumi.

— Sapnavai?

— Ne. Aš mačiau brolių mūsų miegamajame, ten prie lango.

— Idiotas! Kalbasi su dvasiomis... — išdrožė žmona ir tuojau vėl užmigo. Tačiau Andrius nebegalėjo sudėti akių iki ryto, galvodamas apie brolio pasirodymą ir gėdą, kurią turs išgyventi, atšaukdamas savo autorystę.

Andrius Grikis buvo taip paveiktas regėjimo, kad atsikėlęs tuojau parengė trumpus atšaukimus žurnalams, spausdinusiems jo vardu brolio eilėraščius, bet, truputį pagalvojęs, nusprendė šiandieną jų dar nesiųsti. Jau toks buvo jo būdas, kad nemalonių dalykus visuomet atidėdavo vėlesniam laikui.

Visą dieną Andrius Grikis buvo labai susirūpinęs. Neišėjo iš galvos fantomas. Sąžinė aiškiai jam bylojo, kad vienintelis būdas pašalinti sielos nerimui — vykdyti tai, ką buvo pažadėjęs brolio dvasiai. Vakare, prieš užmigdamas, tvirtai pasiryžo rytojaus dieną, anksti rytą, atšaukimus išsiųsti.

Apie dvyliktą nakties Andrius Grikis netikėtai pabudo. Mėnesienoje, ties langu, stovėjo fantomas. Tačiau tai nebuvo brolio dvasia. Jis aiškiai matė, kad fantomas buvo su ragais ir degančiomis akimis.

Staiga šis Belzabubo pasiuntinys grasiu balsu sušvokštė:

— Neklausyk, ko iš tavęs brolio dvasia reikalauja! Argi tau nemaloni garbė, kai visi tave vadina poetu? Nebūk kvailas ir neišžadėk autorystės!

— Negaliu. Aš vykdysiu brolio reikalavimą, kurį prižadėjau.

— Žmogau, argi tu broliui prižadėjai? Tu apsisapnavai. Katro tu turi labiau klausyti: ar sapne matytos mirusio brolio dvasios, ar realaus velnio, kurio įsakymus vykdo legionai dvasių? Prisiek, kad vykdysi, ką tau įsakau!

— Negundyk manęs, šėtone! Aš nenoriu daugiau tavęs čia matyti. Išnyk!

— Aš niekur iš čia neisiu, kol neprisieksi, — spyrėsi velnias, artėdamas prie Andriaus lovos.

— Prisiekiu... Prisiekiu, tik neik artyn!

— Su kuo tu čia kalbėjai? — paklausė išbudusi žmona, kurios balsas išbaidė iš miegamojo piktąją dvasią.

— Su velniu.

— Idiotas! — Ir vėl ji užmigo, apsivertusi ant kito šono.

Velniui išnėrus pro langą, Andrius Grikis atsikvošėjo iš baimės, bet gailėjosi duotos priesaikos. Nebegalėdamas užmigti, galvojo apie šį baisų regėjimą, kol pagaliau atėjo rytas.

Velnias Grikį taip buvo išgąsdinęs, kad atsikėlęs nusprendė laikytis duotos priesaikos ir autorystės atšaukimų vėl neišsiuntė.

Atėjo trečia naktis. Pačiame įmygyje staugia jis pabudo. Žiūri, ties langu vėl fantomas. Ne brolis ir ne velnias, bet angelas, kurio sparnai žėri mėnulio šviesoje.

— Andriau, tu pražudysi savo sielą, jei klausysi velnio. Kodėl tu vakar prisiekei vykdyti jo norą?

— Aš kitaip negalėjau: jis artinosi prie mano lovos, leisdamas liepsną iš gerklės. Gal būtų mane sudeginęs.

— Tu per šventą krikštą atsižadėjai velnio ir visų jo darbų. O štai dabar vėl atsidavei jo valdžion. Argi nebijai pragaro?

— Bijau, labai bijau, angele. Tik nebark manęs atsisakau visam laikui nuo velniui duotos priesaikos.

— Su kuo gi tu čia vėl kalbėjai? — paklausė žmona, Andriaus balso išbudinta.

— Su angelu.

— Idiotas! Kai aš saldžiausiai esu įmigusi tu vis savo kalbėjimais su dvasiomis išbudini. Tikras idiotas!

Atsikėlęs Andrius Grikis tuojau išsiuntė žurnalams savo autorystės atšaukimus.

Tai atlikus, sąžinės priekaištai išsyk dingę o fantomai nebesirodė, palikdami jį ramybėje.

Kai tik atšaukimai pasirodė žurnaluose, žmona ėmė jį barti:

— Ar aš nesakiau, kad tu esi idiotas?!

Nuo to laiko visi kiti pradėjo vadinti jį plagiatorium.

Juozas Tininis

□ Ši J. Tininio [mirusio prieš ketverius metus, rugp. 2 d.] novelė paimta iš jo palikto rankraštyje naujo novelių rinkinio. Mašinraščio lapuose matyti trijų braižų taisymai ir pastabos; dalykas, atrodo, stilistiškai neišlygintas, bet formaliai labai charakteringas J. Tininio rašymo manierai; ypač ryškus autoriaus pamėgimas "dvasių", vaiduoklių, regėjimų, kurių gausu jo raštuose.

Po antrašte spausdinama dail. A. Dociaus iliustracija paimta iš "Laiškai Andromachai".

MILDA MILDAŽYTĖ

PUSIAU PRIVAČIOS REMINISCENCIJOS



J. Paukštienės piešinys

Nesiteiraukite manęs

Nesiteiraukite manęs, jūs, gerbiamieji,
Kas mano tėvas, dėdė ar teta, —
Kitaip ir būti, rodos negalėjo:
Esu aš velnio nešta ir pamesta.

Jeigu nebūčiau užsibuvusi žvaigždėse,
Gal būčiau tapusi žmona Bernardo Shaw,
Dabar esu tiktai eilinė stiuardėsė,
Perdaug ilgai negimus užgaišau.

Galėjau būti šių dienų Euklidas
Ar Prancūzijos karalienė Pompadour, —
Dabar esu tiktai melodija paklydus
Iš Rubinšteino Opus - O C-dur.

Aksioma

(Po privataus skridimo)

Aš neišsprendžiu aksiomos:
Skliautai šilkiniai ir bordo,
Ir ežero švelnus aksomas,
Ir saulė — kaip Brigitt Bardot.

Kada ir kur ir kam taip buvo, —
Ar man, ar tau, ar mum abiem,
Kai mes išlipom iš lėktuvo,
Kai dobiliukai pagrabėm

Berte nubėrė mano mini,
Berte pribarstė tau ūsus, —
Buvau Francesca da Rimini,
Buvai tu šėlusiai drąsus!.

Mano valsai

Pirmąjį valsą šokau su tėvu,
Antrąjį — su mylimuoju,
Trečiąjį valsą šoksiu su giltine
[Ji man kol kas nepamoj!..].

Ik pasiutimo šoksiu aš valsą...
Ak, paviljonas koks mažas
Mūsų gyvenimol.. Dega pavasariu
Man prie krūtinės korsažas..

Mėnulio marti

Nailoniniai nakties foliantai
Prieš mane force majeur atverti, —
Begaliniai mūs meilės atlantai,
Aš — pirmoji mėnulio marti...

Plaukia, plaukia delfinai į krantą
Ir nugrimsta gelmėn jų šneka,
Iš zenito pavasaris krenta,
Ir dangaus susimaišo tvarka —

Sexy, fleksų šviesus filigranas
Išrašytas bangų bangomis,
Ir žuvėdros per potvynį genas
Mano buvusį žuvusį "Miss".

Žemės žiogui

Kur tu nušoksi, žemiškas žiogai,
It rudeninė eglės skuja, —
Ginekologai, etimologai
Ir begalinė logų ruja

Man nebegali gražinti jaunystės,
Homoglobinių nebepridės,
Nė mėnesienos tiulis nešvystels
Man pro piliulę melo žvaigždės...

A propos

A propos: propozicija tavo
Man patinka, deja, negaliu
Aš dainuot apie meilę oktavom
Ir vardais ją vadinti gėlių.

Tau, sakai, tavo meilė kaip tulpė,
Man ji rožė dygi su spygliais,
Mea culpa, deja, mea culpa,
Anemonais ji nebesiskleis..

Ji tave pakutena haibiskom
Po nakties kvaitulinga cera,
Man šventa, kaip Dominus nobiscum,
Man gėlė, kurios žemėj nėra.

Baigės mūsų širdžių silikozė,
Baigės mūsų svaigus pas de deux,
Širdį rudenio miglos užgožė.
A propos: Viskas baigta. Sudie.

Mes kenčiame, mes žvelgiame į savo žaizdas, bet mes laikomės.
Lev Tolstoj

SOVIETŲ SAJUNGOS ŪKINIAI "LAIMĖJIMAI"

Vladas Juodeika

Per 58 metus komunistai nepasiekė žemės ūkyje to gamybos derliaus, koks buvo caro laikais. Šioji lentelė parodo palyginamuosius gamybos rezultatus:

Metai	Gauta kvintalų iš 1 ha	Kvintalų per metus vienam gyventojui
1914	7	8,5
1958	7,6	6,0
1964	6,7	5,2

Taigi, derliai iš 1 ha iš 7 kvintalų 1914 metais nukrito ligi 6,7 kvintalų 1964 metais. Kadangi gyventojų skaičius padidėjo 30%, tai 1914 metais kiekvienam gyventojui teko 8,5 kvintalų, 1958 6 kvintalai, o 1964 – tik 5,2 kvintalų. Gi duona sovietų piliečiams yra pagrindinis maistas. Jie sako, kad "nėra valgio be duonos". Reikia nepamiršti ir to fakto, kad prieš 1914 metus Rusija eksportuodavo į užsienius $\frac{1}{4}$ savo javų derliaus.

Kitų žemės ūkio produktų gamyba, pvz., medvilnės, krito dar žemiau. Turkmenų sovietinėje respublikoje, kurioje medvilnės gamyba dominuoja, derlius iš 20,5 kvintalų 1958 m. nukrito ligi 14,6 kvintalų 1961 m.; Azerbaidžane iš 18,8 kvintalų 1955 m. nukrito ligi 10,2 kv. 1961 m. O šiems rajonams įtaisyta laistymas kainavo 600 milijonų rublių.

Jei palyginsime Sovietų Sąjungos derliaus duomenis su kitų kraštų duomenimis, tai rezultatai Sovietų Sąjungai bus dar liūdniesni. Vidutinis javų derlius iš 1 ha yra Prancūzijoje 26 kvintalai,

JAV-se – 24 kvintalai, gi Sov. S-goje tik 6,7 kvintalai. Bulvių iš 1 ha gaunama

Prancūzijoje 188 kvintalai,

JAV-bėse 221 kvintalas, gi Sovietų S-goje tik 93 kvintalai.

Gyvulių auginimą JAV-bės sugeba padidinti 14 kartų greičiau,

negu Sovietų S-ga. JAV-bės kasmet turi didelių derliaus perteklius ir $\frac{2}{3}$ savo javų derliaus arba parduoda užsieniui arba teikia pagalbos forma mažiau išsivysčiusiems kraštams, įskaitant komunistinę Lenkiją, Jugoslaviją, Sovietų Sąjungą ir Kiniją.

Sovietų ūkininkas išmaitina tik 4,5 asmenų, gi JAV ūkininkas – 119 asmenų. Komunistų partijų atstovai, susirinkę Bukarešte 1965 m. viešai prisipažino, kad "sunkioji problema, kuri prieš mus stovi, yra žemės ūkis". Jie suprato, kad sukolektyvintas žemės ūkis nėra našus. Bet jie užsispyrę laikosi savo sukolektyvinto žemės ūkio nesuprasdami, kad ūkininkas nori būti laisvas gamintojas ir turėti žemę savo nuosavybėje. Kol jis to neturės, jis nenorės atsiduoti bei pasiaukoti sukolektyvintam žemės ūkiui. Ūkininkas nenori būti žemės ūkio baudžiauninku. Žemės kolektyvizacija nėra pažangi reforma, bet grįžimas į feodalizmą.

Vienas labiausiai nepageidautinų reiškinių sovietų ūkyje – tai pasakiškas turto eikvojimas. Sovietų ministerių tarybos pirmininkas Aleksej Kosyginas 1973 m. pradžioje pranešė, kad iš 1557 pramonės projektų, kurie jau seniai turėjo būti įgyvendinti, 906 dar nebuvo užbaigti. Pvz., Ust-Ilimske, Sibire, buvo statoma didžiulė hidroelektrinė stotis. Bet apylinkėse nėra jokių pramoninių ir nenumatoma jų statyti. Reiškia, niekas nesinaudos pagaminta elektros energija. Matyt, kokiam mandrapypkiui planuotojui atėjo į galvą "geniali" mintis pastatyti jėgainę, neištyrus pirma, ar ji iš viso ten yra reikalinga. Tokiu būdu milijoninis tautos kapitalas švaistomas. Griežta ūkio kontrolė bei planavimas iš vieno centro gali būti pateisinama tik karo metu, kai

reikia drausmingai siekti vieno tikslo – laimėjimo, bet tokia disciplinuota ūkio politika yra nesveika normaliam taikos metui. Bet sovietų ūkis visą laiką turi "karinio ūkio" pobūdį. Žmonės, per 58 metus gyvendami nuolatiniam įtempimui, pasiaukojime ir nepritekliuose, pavargo, ir, pagaliau, jiems šitokia tvarka įgriso. Jiems nusibodo stovėti eilėse prie vienintelės prausyklos, prie vienintelės išvietės, prie vienintelės krosnies, o taip pat prie krautuvų ir autobusų stočių.

Sovietai giriasi padarę nepaprastą pažangą krašto industrializacijoje, pralenkę pramonės augimo vidurkį visų pažangiųjų kraštų. Tačiau tikrovė taip nėra. JAV-bių ekonomistas G. Warren Nutter tvirtina, kad per pastutinius 50 metų sovietų ūkio gamyba augo kasmet vidutiniškai 3%. Tai maždaug atitinka JAV ūkio augimo vidurkį. Caristinės Rusijos ūkio gamyba nuo baudžiaivos panaikinimo ligi 1913 metų kasmet vidutiniškai didėjo 2,5%. Reiškia, skirtumas nėra jau taip didelis, ypač paėmus dėmesį skurdžias baudžiaivos pasėkas ir po jos panaikinimo įsteigtą nevykusią ir nenašią žemės ūkio bendruomeninę santvarką "mir".

Vargiai gali kilti abejonių, kad per 50 metų valdžios intensyviai finansuojama industrializacija būtų davusi žymesnių rezultatų, kai tuo tarpu kiti kraštai atsiekė didesnių laimėjimų ir be prievartos ir be žymesnių aukų.

Klausimas, kodėl sovietų gamybos našumas nedidėja, nors ir investuojamos milžiniškos sumos? Atsakymo tenka ieškoti sistemos defektuose, jos nelankstume, centralizacijoje, biurokratizme. Didžiausias sistemos trūkumas yra realistinių kainų nebuvimas. Visos Kainos Sov. S-goje, pradedant hidroelektrine turbina ir baigiant duonos kepalu, nustatomos Maskvoj centro planuotojų, kurie, norėdami apeiti pasiūlų ir paklausų dėsnį, tikrumoje tik sudarko ir iškraipia ekonominį gyvenimą. Žinovų teigimu, dėl nevykusios kainų sistemos bendras gamybos kiekis kas-

SOVIETIJOJ SU GRŪDAIS DAR BLOGIAU

Washingtonas. — Žemės ūkio departamento apskaičiavimu sovietų derlius bus mažesnis, nei pirmiau buvo manoma, sieks tik 170 mil. metrinių tonų, ne 175, vietoj planuotų 215,7 mil., todėl Washingtone laukiama dar didesnio spaudimo grūdus parduoti. Spaus ir sovietai, ir Amerikos ūkininkai. Draudimas išvežti iš Amerikos grūdus galioja iki spalio 15 d.

I Maskvą buvo nuvykusi Amerikos delegacija, vadovaujama valstybės pasekretoriaus Charles Robinson, vedė derybas su sovietais už grūdus išsiderėti naftos žaliavos. Derybų rezultatai dar nėra pilnai žinomi. ("Draugas", 1975 m. spalio 11 d.)

Melbourne. — Australija parduoda sovietams 500,000 metrinių tonų kviečių. Iš viso šiais metais rusai čia pirko jau 1.5 mil. tonų grūdų. (T. p.)

met sumažėja ne mažiau kaip vienu trečdaliu.

Sovietų vadai mėgsta pasigirti savo gigantiškais projektais, pvz., hidroelektrinėmis stotimis. Bet jie visai nesirūpina kaip pakelti vidutinių ir mažesnių įmonių našumą arba pakeisti bei patobulinti pasenusius ir nunešiotus įrengimus. Sovietų planuotojai yra įsikalę sau į galvą nerealią mintį, kad pirma reikia sukurti sunkiąją pramonę, kuri sudarytų pagrindą vidutinijai ir smulkiajai pramonei. Šitoks galvojimas ir teoretiškai nėra teisingas, nes, sukūrus sunkiąją pramonę, tektų gerokai palaukti, kol susikurtų vidutinioji bei smulkioji pramonė. Taigi sunkiosios pramonės patarnavimais ilgai dar nebūtų galima pasinaudoti. Tarp įvairių pramonės laipsnių susidarytų tušti, neišnaudojami ir ūkiškai nuostolingi protarpiai. Reiškia, investuoti į stambiają pramonę kapitalai arba bent jų dalis liktų kurį laiką nenaudojami. Iš tikrųjų gi pramonės vystymas turi eiti lygiagrečiai ir smulkiajai bei vidutinijai pramonei organiškai papildant stambiają. Antra vertus, bemaž neįmanoma ir kurti stambiosios pramonės be vidutinės ir smulkiosios pramonės pagalbos ir patarnavimų.

Sovietų pramonės mechaniza-

* 1 kvintalas – 100 kg; 1 ha – 2,47 amerikietiško akrų – 100 lietuviškų akrų.

cija yra žymiai žemesnė, negu Vakarų. Dėl to neproporcingai didelė darbininkų dalis dirba pagalbinį darbą, pvz., priežiūros, pristatymo, pakrovimo ir iškrovimo darbus. Šie darbininkai tiesioginiai nieko negamina. Sovietų pramonėje kiekvienam šimtui gamybos darbininkų yra 83 papildomieji darbininkai, kai JAV-se tokių papildomųjų darbininkų tėra 38 kiekvienam dirbančiųjų šimtui.

Sovietų pramonės našumas nukenčia dėl blogo patyrusių darbininkų panaudojimo. JAV prekybos departamento duomenimis visų Sovietų Sąjungoj įmonių, kur reikia diplomuotų inžinierių, tai tikrai 34% turi universiteto baigimo laipsnius, bet tuo pačiu metu 22% mokytų inžinierių užima vietas, kurioms nereikalingas universiteto diplomas. Čia yra ryškus planavimo bei darbo jėgos paskirstymo defektas. Ir nenustabu, nes tiems patiems planuotojams tenka kurti ir planuoti pramonės įmones, ruošti joms kvalifikuotą personalą, tvarkyti paskirstymą, nustatinėti kainas ir t. t. Tai milžiniškas, stačiai neįmanomas darbas, kurio negalėtų atlikti ir genijų protai, o ką jau bekalbėti apie siaurus sovietų partinius planuotojus, kuriems marksistinė dialektika nešnibžda į ausį, ką jie turi daryti ir ko nedaryti.

Panašūs paradoksai vyksta ir žemės ūkyje. Pvz., tarp 1965 ir 1970 metų traktorininkų skaišius sovūkiuose ir kolūkiuose padidėjo 349.000, bet tuo pačiu laiku virš 3,5 mil. žmonių mokėsi ir įsigijo traktorininkų kvalifikacijas. Reiškia, tik 10% traktorininkų gavo darbą, kuriam jie buvo paruošti.

Skaudžiausia ir opiausia sovietų tautos ūkyje vieta yra žemės ūkis. Kodėl Ukrainos derlingiausios žemės negali išmaitinti Rusijos gyventojų? Juk caro laikais Rusijos primitivus žemės ūkis sugebėjo eksportuoti į užsienį virš ketvirtadalio visos gamybos. Kai Stalinas suvarė ūkininkus į kolūkius bei sovūkius, produktų gamyba katastrofiškai krito. Žemės ūkiui nesiseka dėl to, kad socializmas netinka ūkininkams. Rusai yra geri ūkinin-

kai, jie myli žemę. Jie žino kaip ją apdirbti, kaip ir kada sėti ir mėžti. Sakoma, kad "duok rusui kad ir uolos gabalą, jis pavers jį žydinčiu sodu". Dabar rusai ūkininkai paversti žemės baudiūnais, jiems tik įsakoma ir visą laiką grasoma. Iš baimės nusikalsti rusas neteko bet kokios iniciatyvos ir iš viso nieko nedaro net ten, kur jis galėtų daryti. Jis nesistengia pasitempti ar pasižymėti, kad tuo nesukeltų kitų kolūkiečių pavydo. Ordinai jau nebevilioja.

Savarankiškas ūkininkas Sovietų Sąjungoj paverstas paklusniu darbininku, kuriam įsakoma, ką auginti, kur ir kada tręšti ir sėti. Jis neturi galios pats spręsti nė menkiausio dalyko ir, nepaisant to, kiek jis besistengtų ir kiek jis beplūštų, jo pastangos neįvertinamos. Kaip žinoma, žemės ūkio darbo jėgą sudaro senesnės moterys, o jaunimas visokiais legaliais ir nelegaliais būdais stengiasi ištrukti į miestą. Žemdirbių pajamos yra 40% žemesnės, negu miestų darbininkų.

Socialistinė mašinų priežiūra yra apgailėtina stovyje. Sugedę traktoriai ir mašinos rudyja po atviru dangum, mašinų "kapiinės" užima ištisus plotus. Nereikia stebėtis kodėl taip yra: kai daiktas priklauso visuomenei, tai yra "visiems", jis faktiškai niekam nepriklauso ir niekas juo nesirūpina. Be to, ir tų pačių neužtenka: sovietai teturi tik 2 mil. traktorių, o reikalinga bent dvigubai. JAV dirbamos žemės plotas yra trečdaliu mažesnis, negu Sovietų Sąjungos, tačiau traktorių Amerikoje yra virš 5 milijonų. Sovietų S-goje didelę problemą sudaro mašinų atsarginės dalys – jų trūksta ir bemaž neįmanoma gauti. Pasakojama, kad 1972 metais iš vieno fabriko išsiųsti 68 nauji sunkvežimiai, kol pasiekė paskyrimo vietą, buvo pakely apiplėšti ir atskiros dalys išimtos. Tokių ir panašių kurjožų atsitinka tūkstančiai, ir jie nieko nestebina.

Paskirstymo sistema labai šlubuoja. Pvz., vienas kolūkis netoli Kijevo 1972 m. užsakė 120 uždarų vagonų javams pervežti, bet gavo atvirus vagonus. Kol traukinys pasiekė paskyrimo vietą,

bemaž visi grūdai buvo vėjo išnešioti pakely. Cheminės trąšos dažnai siunčiamos atviruose sunkvežimiuose be apsaugos nuo lietaus. Jos neretai pakely pavirsta į akmenis. "Jaunųjų komunistų žurnalas" 1960 m. gruodžio mėn. rašė, kad 3000 tonų mineralinių trąšų, priklausančių sovūkiui "Raudonoji Aušra", jau virš metų guli pamestos Kačiros geležinkelio stoty, Maskvos rajone. 1961 m. sausio 17 "Pravda" pranešė, esą, Chruščiovas skundėsi, jog "mineralinių trąšų kalnai yra palikti likimui prie geležinkelio stočių".

Iš antros pusės, Sovietų S-goje yra didelis trąšų trūkumas. Kai JAV-se sunaudojama 5,5 mil. tonų trąšų 340 mil. akrų, tai Sovietų S-goje 450 milijams akrų tręšti tesunaudojama 1,4 mil. tonų trąšų.

Atskirų ūkio sektorių derinimas yra anarchiškoj padėtyje. Pvz., Luzos sovūkis Omsko provincijoje visuomet pardavinėjo kiaules Omsk-Kirovo mėsos kombinatui. Bet 1972 m. sovūkis gavo iš kombinato telegramą: "Sulaikyti pristatymus. Mes nepriimsime kiaulių." Klaida įvyko dėl to, kad planuotojai gerokai padidino sovūkio kiaulių gamybą, užmiršdami padidinti Omsk-Kirovo kombinato pajėgumą padidėjusiai gamybai priimti. Dėl šios klaidos 1000 kiaulių niekad nepasiekė vartotojų.

Rūškaname sovietų žemės ūkio danguje bet gi yra vienas šviesus taškelis: tai kolūkiečių sodybos. Atėmęs iš ūkininkų žemės ir suvaręs juos į kolūkius bei sovūkius, Stalinas "atsilygino" jiems, palikdamas po pusę hektaro žemės asmeniškam naudojimuisi. Oficialiai ir tie sklypai yra valstybės nuosavybėje, bet žemdirbiams leidžiama jais naudotis neribotą laiką. Tie sklypai sudaro tik 3% viso Sovietų Sąjungos dirbamojo ploto. Bet jų ūkinė nauda yra nepaprastai didelė: juose pagamintų žemės ūkio produktų kiekis ir vertė sudaro virš 25% visos Sovietų S-gos žemės ūkio gamybos. Bulvės, kiaušiniai, mėsa, daržovės, vaisiai, pienas ir kiti produktai laisvai parduoda-

mi kiekvieno miesto "kapitalistinėje" rinkoje. Dar prieš auštant savo vežimėliuose ar paskolintuose iš kolūkio sunkvežimiuose kolūkiečiai atveža šiuos produktus ir per metus gauna už juos apie 11 bilijonų rublių kas sudaro svarbiausias kolūkiečio pajamas. Ši žemdirbių kapitalistinė rinka aprūpina miestų žmones 40% daržovių, 50% vaisių, 38% pieno, 74% kiaušinių, 57% mėsos ir 20% vilnų. Tiesa, kainos šioje rinkoje yra aukštesnės, negu valstybinėse krautuvėse, bet pirkėjai patenkinti, kad jie iš viso gali nusipirkti produktų. Be to, ir patarnavimas čia daug mandagesnis, negu valdiškose krautuvėse.

Sodybiniai sklypai, rodos, turėtų duoti Maskvos vadovams gerą pamoką: jei iš 3% žemės ūkio ploto žemdirbiai pagamina 25% visos krašto gamybos, tai padidinus jų sklypus keturis kartus, t. y. ligi 12% viso dirbamo ploto, žemdirbiai pagamintų 100% dabartinės gamybos, o likusį 88% žemės plotą sovietų didikai galėtų paversti savo medžiokių laukais ir miškais.

Kremlius vadai atvirai pripažįsta, kad privatūs sklypai bei laisvoji kapitalistinė rinka sudaro esminę Sovietų Sąjungos ūkio dalį. Be šios rinkos negalima būtų išsiversti. Šiuo keliu eidami, sovietų vadai galėtų be sunkumų išspręsti visą žemės ūkio gamybos problemą panašiai kaip lenkai ir jugoslavai yra išsprendę, pervesdami žemės ūkį į pačių ūkininkų rankas.

Komunistų propaganda gali meluoti kiek tik nori ir klastoti statistiką, kad jų tautos ūkio gamyba pakilo keleriopai nuo to laiko, kai jie paėmė valdžią. Bet vieno fakto jie niekaip negali nusišlepti, nors ir labai stengiasi, tai faktiškos rusų pragyvenimo tikrovės. Rusijos darbo žmonių gyvenimas yra labai skurdus, vargingas ir jų pajamos sudaro mažiau negu dešimtąją dalį amerikiečių žmonių pajamų. Prieš I-jį pasaulinį karą rusai masiškai emigruodavo į Ameriką, nes JAV-se darbininkas uždirbdavo 4 kartus daugiau negu Rusijoje. Nepaisant komunistų gyrimosi apie

jų ūkinius laimėjimus, per jų 58 metų valdymą uždarbių skirtumas tarp Rusijos ir Amerikos net padidėjo. Šiandieną JAV darbininkas uždirba 10-12 kartų daugiau, negu sovietų darbininkas.

Palyginamoji JAV ir Sovietų S-gos žemės ūkio produktų gamyba vienam asmeniui vienetais atrodo šitaip:

	JAV 1959	Sov. S-ga 1959	S. S. 1964
Javai	3.500	1.240	1180
Mėsa	230	93	75
Pienas	730	93	75
Kiaušiniai	390	120	125

Šioje lentelėje neregistruojama vaisiai, kurių daug suvartojama JAV-se ir kurie neprieinami sovietų piliečiui.

Žymus ekonomistas Colin Clark, ištyrinėjęs daugelio kraštų ūkinės pažangos kriterijus, padalino žmonių poreikius į 3 evoliucines grupes: pirminę — žemės ūkis; antrinę — pramonė; tretinę—švietimas, kultūra, higiena, medicina, draudimas, pramogos, kelionės, medžioklė, žuclavimas, žaidimai ir t. t. Koks žmonių nuošimtis dirbo kiekvienoj šių grupių JAV-se 1950-1965 metų laikotarpyje, parodo krašto pažangą, pagal šią lentelę:

	Pirminė	Antrinė	Tretinė
1850	65%	10%	17%
1935	25%	29%	45%
1960	10%	23%	67%
1965	8%	22%	70%

Reikia pastebėti, kad JAV-se 1974 metais pirminė grupė — žemės ūkyje bedirbo tik 4%. Ši lentelė ryškiai parodo žmonių, dirbančių žemės ūkyje, skaičiaus mažėjimą ir nepaprastą tretinės grupės narių padidėjimą. Tai reiškia nepaprastą žmonių pažangą ir jų kultūros, švietimo, medicinos, pramogų, kelionių ir kt. augimą. Šiandieną tretinė grupė dirbančiųjų skaičius dar labiau padidėjo, o taip pat padidėjo ir tretinių gėrybių poreikiai, kaip pvz., meno kultūros, papuošimų, pramogų ir t. t.

Sovietų Sąjungoj paklauskos

tretinėms gėrybėms per paskutinius komunistų valdymo penkiasdešimt metų nerodo tendencijos didėti, o Stalino laikmečiu jos buvo ir gerokai sumažėjusios. Tenka konstatuoti, kad tretinės grupės padėtis Sovietų Sąjungoj, Stalino mirties dieną, buvo tokia pat, kaip JAV-se prieš 100 metų. Sovietų S-goj pirminės grupės narių skaičius dar tebesiekia 50%, o žmonių poreikiai žemės ūkio gaminiamis sudaro svarbiausią gyvenimo problemą. Šiose sąlygose Sovietų S-ga nesugebėtų pasiekti dabartinio JAV-bių socialinio pasiskirstymo lygio ir per ateinačius 50 metų, net jei Amerika ir stovėtų vietoj. Aišku, laisva dinamiška JAV-bių visuomenė su laisvu dinamišku ūkiu nestovės vietoj. Reiškia, Sovietų S-gai nėra fizinių ir dvasinių galimybių bet kada pasivyti Ameriką, dar mažiau ją pralenkti, kaip sovietai mėgsta pasigirti.

Sovietų ūkis yra patekęs į amžinos stagnacijos būklę dėl bloko planavimo ir nelankstumo prisitaikyti prie besikeičiančios konjunktūros, dėl per didelio biurokratizmo ir dėl milžiniškų išlaidų karo bei erdvės reikalams ir revoliucijoms kurstyti pasaulyje. Biurokratizmas jau yra pasiekęs nesąmonės ribą, kai iš 5 dirbančių yra du "kontrolieriai".

JAV-bių ūkininkų iš vidurinės Amerikos 1975 m. lankėsi Sovietų Sąjungos kolūkiuose. Vienas iš jų sugrįžęs, pasak U. S. News & World Report (1975, rugsėjo 8) štai ką:

"Mano įsitikinimu, aš suradau priežastį dėl ko sovietų žemės ūkis yra mažiau našus, negu mūsų. Pirmasis kolūkis, kurį mes aplankėme, buvo tokio pat dydžio, kaip ir mano ūkis. Bet jame dirba 1.100 žmonių, gi mano ūkyje dirba tik 11!"

Taigi, Sovietų S-gai nėra jokių vilčių bet kada išbristi iš ūkinės stagnacijos ir amžino skurdo, kol ji neatsisakys biurokratiškos socializmo diktatūros, kol ji neišlaisvins joje slypinčias kūrybines tautos jėgas laisvam pažangos darbui.

Likimas buvo žiaurus lietuvių tautai vėl patekti po Rusijos jungu. Tai pati primityviška prie-

vartos sistema, užgrosi Rusiją. dabar pavergė ir Lietuvą. Gali propagandos čiuibuonėliai garsiai giedoti ditirambus Sovietų Sąjungai už atneštą sovietų saulę ir ūkinę pažangą ir kalbėti apie pastatytas Lietuvoje didžiules įmones (kurių gamyba eina į Rusiją), bet jie niekad nesugebės sugriauti objektyvių statistikos duomenų, kurie skelbia ką kita. Štai tikrovės faktai.

Tapusi nepriklausoma valstybe, Lietuva paveldėjo skurdų kraitį iš Rusijos. Nepriklausomybės pradžioje Lietuva, pagal Tautų Sąjungos duomenis, stovėjo 40-je vietoje tarp pažangesniųjų 44 valstybių, t. y. ketvirtos vietoje nuo galo.

Per pirmąjį nepriklausomo gyvenimo dešimtmetį Lietuvai teko vesti sunkią kovą už egzistenciją su bolševikais, lenkais ir bermon-tininkais, kurie visi kėsinosi į Lietuvos laisvę. Niekas tos laisvės nepadovanojo mūsų tautai ant sidabrinės lėkštės, ji pati ją išsikovojo. Be to, teko užsiimti valstybės statymo darbu, kurti valstybinį aparatą, švietimo sistemą, organizuoti nualintą tautos ūkį. Tikrai antrame dešimtmetyje galėjo prasidėti tikroji ūkinė kūryba: pravešta radikali žemės reforma, padėjusi stiprų pagrindą našiam vidutiniam ūkiui ir pašalinusi socialinį įtempimą; suorganizuota kooperacija ir žemės ūkio produktų eksportas; buvo dedami pagrindai Lietuvos industrializacijai. Rezultatai per trumpą 10 metų laikotarpį buvo nuostabūs: krašto gamyba pakelta 240% ir Lietuva iš 40-sios vietos nužygiavo į 14-tąją vietą pažangiųjų valstybių tarpe prieš pat rusų invaziją 1940 metais.

Lietuva atidžiai sekė Danijos pavyzdžiu ir kur galima imitavo jos ūkį, nes abiejų kraštų ūkinė struktūra buvo panaši. Šiandieną gi Danija, pagal JT duomenis už 1974 metus, stovi 4-je vietoje pažangiųjų valstybių tarpe, pagrindu imant žmonių pajamas. Jei Lietuva ir nebūtų pasiekusi Danijos laimėjimų, tai visvien būtų buvusi netoli jos, bent 8-je ar 10-je vietoje. Gi dabar Sovietų Sąjunga, o kartu su ja ir mūsų tėvynė Lietuva, pagal minėtus JT duomenis, yra atsidūrusios 26-toje vietoje. Tai va, kokie yra "ūkiniai laimėjimai", gyvenant



Dirbau kaip arklys...

Dail. Dagio skulptūra

ŽMOGUS - ASILAS - ARKLYS

*Vieni mes keliamės negulę,
Kiti gi — gulam per vėlai,
Vieni mes dirbame kaip mulai,
Kiti — kaip asilai.*

*Vieni kava, kai jėgos mažta,
Jas pildom, kolei nugaruos...
Kiti — vien arklio nešam našta
Ant nubalnotos nugaros... ..*

*Ir kai ateis paskutiniai,
Anot žemaičių patarlės, —
Priplos mūs kūną žemė šioji,
Tartum pavidalą varlės.*

*Tačiau, kol esame, kas esam —
Giedam budriunišką "Valio!"
"Good-bye" visokiems ananasam!
"Hello" burbonam ir VyO!..*

A. Pagramantis

po sovietų jungu. Tai va, kokią bausmę turi nekaltai kentėti žmonės už Markso teorijų klaidas.



Atsitiktinės mintys...

Pasitaiko užakėjusių individų, kurie mūsų išeiviskame gyvenime temato tik nuobodulį. Sako: "Tie visi renginiai — tai tik laiko gaišinimas, viskas pagal seną kurpalį, dažniausiai tie patys dainininkai, tie patys kalbėtojai, ta pati nuobodžiaujanti publika; žmonės ateina, atsisėda ir atsisėdę laukia pabaigos; gerai, kai po tokio šurum-burum yra ko ko nors užkrimsti, žinoma, vel-tui; užsiverti ant popierins lėkštutės pyragaičių ir visokių miniatūrinų sumuštinų, įsipili kavos arba sunkos, valgai stovėdamas, kad daugiau įtilptų ir nereikėtų ruošti namuose; baisiai žiauru, tiesiog netaktiška, pasistiprinimo momentu kas nors užsigeidžia supažindinti su maloniai atrodančia ponija, atvykusia iš kito miesto; tada, velnias rautų, reikia viską padėti į šalį ir linksmai šnekučiuotis, kai tuo metu kiti jau antrą kartą ramiausiai prisikrauna lėkštutes ir dykai žiaumojama sumuštinis; aišku, pikta dėl to, bet nepatogu pasitraukti nuo solidžios ponios: baigęs pašnekesį, pamatai švarut švarutėlį stalą, kaip kolūkiečių lauką, derlių nuėmus; tada dūsausdamas ištari vienintelį žinomą graikų žodį: O moira!"

★ ★ ★

Aš savo ruožtu nieko blogo nematau mūsų kultūrinuose parėdymuose. Nedaug deimantų, bet deimančiukų kada-ne-kada pasitaiko. Dar jokiame susirinkime, minėjime ar koncerte nenumiriau iš nuobodulio. Tai jau geras ženklas. Jei būčiau numiręs, aišku kaip dieną, nebūčiau rašęs šitų grafomaniškų eilučių. Kiekvieną kartą nuėjęs randu ką nors naujo. Jei ta pati dainininkė, tai, žiūrėk, visai kitaip susišukavusi, kažkaip pajaunėjusi, tiesiog nori-

si užlipti ant pakylės ir jai pasakyti komplimentą, kad visi girdėtų; negaliu atsistebėti, kaip moteris, kelių vaikų motina, gali taip gražiai atrodyti: grakšti, veidukas šviečia, plaukai žėri, be to, nuostabiai dainuoja, ko daugiau reikia. O pianistė, jei ta pati, be išimties, kiekvieną sykį dėvi naują patrauklų apdarą, ir jos vešli plaukų sruoga kitaip pagražina klasišką veiduką, taip pat, kas dažnai atsitinka, ji pradeda skambinti ypatingiau: su didesniu temperamentu, o kartais atvirkščiai — su didesne lyriška ramybe, subtiliai žaisdama su tuo kaprizingu milžinu — fortepijonu. Būčiau apkiautęs kurmį, jei tokių žmogiškų bei meniškų "smulkmenų" nepastebėčiau scenoje, imčiau nuobodžiauti ar net snūduriuoti, Viešpatie, apsaugok!

• • •

Vis dėlto įtikinti skeptikus ne taip jau lengva. Jie yra kieto kevalo žmonės. Prisispyrę tvirtina, kad mūsų renginiuose nuolat kartojamos tos pačios dainelės tas pats refrenas, alegoriškai šnekanant. Atseit, daina be galo. O gal be vidurio? Kaip ten bebūtų, aš manau, jie klysta. Argi nežino paprasčiausios tiesos, kurią išsąmonino prieš kelis tūkstančius metų graikų išminčiai: viskas bėga, viskas praeina, nėra jokio pasikartojimo, pro mus teka vis naujas upės vanduo, ir mes irgi esame šito srauto (baisus žodis!) kintančios dalelytės. Išivaizduokime — tik dalelytės!

Kiek kartų gaikai savo amfiteatruose vaidino Euripido, Aischilo, Aristorano, Sofoklio veikalus? Tūkstančius kartų. Auditorija kiaurai žinojo karaliaus Edipo, Antigonės ar Prometėjo tragedijas, bet kiekvieną kartą vis kitaip pergyvendavo, nes tie veikalai kiekvieną kartą buvo naujai suvaidinami, ir jų simbolizmas padvelkdavo nauju vėju, ir tie patys žiūrovai jau buvo šiek tiek pasikeitę ar net visai nauji.

Nieko nėra pastovaus. Galėčiau, pasitelkęs knygas, kaip iš kibiro pilti įvairiausias citatas iš Heraklito, Lukrecijaus, Schopenhauerio, Nietsches... Bet kas iš to: visi žmonės puikiausiai žino, kad viskas kinta ir po kelių valandų reikės gultis į lovą, truputį skirtingam kaip vakar. Keičiasi ir mūsų dainininkai, pianistai, kalbėtojai, literatai, juokdariai, diena diene kinta su mumis. Visa išeivija. Ar į gerą, ar į blogą pusę, negalėčiau pasakyti. Iš tiesų, į jokią pusę, nes būtyje nėra pusių, yra tik buvimas... Palaukite, turiu stabtelėti, nejuočiom nukulniavau į tamsią girią, kaip ka-

daise Florencijos poetas. O kas mane iš jos išves?

• • •

Galop galiu tvirtai pasakyti: kultūriniai renginiai mums reikalingi ne nuoboduliui, kuris veda į dvasinę atrofiją, bet heroiskai nuostabai, kuri visuomet užakcentuoja dvasinę gyvybę. Nežinau, kaip čia beišsiaiškinti ką tik parašytą sakinį. Perdėm miglotas! Paprasčiausiai norėjau pasakyti: įsijauskime vieni į kitus: atlikėjai į žiūrovus, žiūrovai į atlikėjus, kalbėtojai į klausytojus, klausytojai į kalbėtojus, vyrai į moteris, moterys į vyrus... Pasiutėkai mielas žaidimas žodžiais. O pasitaiko (gal per dažnai), kada kalbėtojas arba scenos menininkas neduoda tiek, kiek gali, o žiūrovas bei klausytojas tuo metu laukia daugiau, negu iš tiesų galima laukti. Ir vėl sofistika.

Ženkime prie tikrovės. Šnekanant apie renginius ir didelių žmonių paminėjimus, jau šiemet tai tikrai turime su pagrindu didžiulius dėmesius, kurį skyrėme vyskupui Motiejui Valančiui ir M. K. Čiurlioniui. Mūsų motiniška spauda juos abu apklojo straipsnių paklodėmis. "Draugo" kultūrinis priedas pavirto Varnių vyskupijos oficiozu, o šaunus Varnių miestas — kone Europos sostine, mes gi vos netapome uoliais blivininkais. Su visa ta literatūrine medžiaga turime dabar po ranka, jau drąsiai galima rašyti disertaciją apie Valančiaus gadybę.

Itin gražiai pagerbė M. K. Čiurlionį jo gimimo šimtmečio proga Los Angeles ir apylinkių lietuviai. Taip ir sukruto visi nuo Yucaipos iki Santa Monicos. Rugpiūčio pabaigoje Los Angeles Camara galerijoje įvyko gražus Čiurlionio reprodukcijų parodos atidarymas. Nežiūrint sunkiai surandamo namo ir pirmadienio vakaro, į atidarymą susirinko tikrai daug žmonių. Apie Čiurlionį kilniai ir išmintingai kalbėjo kun. Bruno Markaitis, SJ. Iš magnetofono, kai žmonės stebėjo paveikslus, sroveno gaivi Čiurlionio muzika. Nemažiau meno mylėtojus tą vakarą gaivino ir dosniai pilstomas šampanas.

Rugsėjui baigiantis Los Angeles Dramos Sambūris, vadovaujamas D. Mackialienės, suvaidino J. Gliaudos dramą "Čiurlionis". Scenografija, aktorių entuziazmas, skoningai sukirpti drabužiai ir naujoviškas veikalo sukirpimas, geras apšvietimas, net du degtinės buteliai scenoje — visa tai prisidėjo prie spektaklio sėkmingo šventiškumo. Reiškia, buvo duota daugiau negu galima. Nei režisorei, nei aktoriams, nei scenografui atlyginti nenukrito

nė vienas centas. Atvirkščiai—jie visi išliejo daug neįkainuojamos energijos. Teatralai atidavė savo dūšios dalį, kaip žmonės, kaip lietuviai... O tai svarbu.

Sekančią dieną, sekmadienį, Šv. Kazimiero parapijos salėje vėl buvo minimas Čiurlionis. Kun. Br. Markaitis klausytojus praturtino jautria, išpūdinga paskaita. Prelegentas, pats menininkas ir kompozitorius, geriau negu kas kitas supranta Čiurlionio palikimo vertę. Po to Raimonda Apeikytė paskambino kelias Čiurlionio kūrinių ištraukas. Ir jos pasirodymas — šventė!

Sekančią dieną, pirmadienį, vakare KFAC radijo bangomis AM (šios stoties užsimušdamas Bell Gardene nepagavau su savo rodos, neblogo aparatu) buvo transliuojama Čiurlionio muzika. Gražus sol. L. Zaikienės ir komp. G. Gudauskienės pastangų rezultatas! Tokiu būdu išeita su Čiurlioniu į plačią viešumą. Reiškia, buvo duota daugiau, negu galima

Sekantį šeštadienį, jau per lietuvišką radijo programą apie Čiurlionį prabilo Irena Tamošaitienė. Trumpai, taikliai, aiškiai. Miela buvo klausyti.

Dar sekantį — dar apie Čiurlionį kalbėjo Aldona Audronytė-Variakojienė. Su kritišku žvilgsniu — ne į Čiurlionį, bet į jo interpretatorius. Ir to reikia.

• • •

Ar anksčiau suminėti įvykiai nebuvo mums naudingi? Paskaitos, parodos, skambinimai, vaidinimai, pasisakymai? Tegu tik pabando skeptikai pasakyti, kad nebuvo. Tegu... Jie tik apsijuoks išmanančių akyse.

Po tokių savaitinių ėmiau šviesiau galvoti apie mūsų žmonių ateitį. Nuo bolševizmo bėgę ir laisvame pasaulyje vienur kitur susibūrę lietuviai nėra skurdaus mentaliteto, kaip kad neseniai bandė įrodinėti "Pergalės" emigrantologas V. Kazakevičius. Jei iškyla prasmingas reikalas, savo išgalėmis, be partijos inspiracijų, be valdžios riebių alų, išeiviai duoda daugiau, negu šiaip žmogui tokiomis sąlygomis įprasta duoti. Tiesiog pajudina žemę, įskelia titnagą, įžiebia ugnį. Jau šia prasme galime save drąsiai vadinti saviveiklininkais. Darome patys ir niekas mūsų nestumdo.

Tegu taip būna ir ateityje. Ne nuobodžiaukime. Duokime daugiau, negu pajėgos išneša. Ne užmirškime, kad M. K. Čiurlionis savo meteorišką gyvenimą pripildė ne tiek kūrybingų svajonių bokštais, kiek nepaprasto darbštumo vaisiais. Pr. V.



Trys mūsų pamilti menininkai po koncerto rugp. 24 d. Lietuvių Centro salione Tabare, Buenos Aires, su gautomis dovanomis dėkoja ir reiškia pagarbą Argentinos lietuviams: pianistė Raimonda Apeikytė, solistai — Bernardas Prapuolenis ir Nerija Linkevičiūtė; toliau stovi R. Rukšėnaitė.

● Lithuanian American artists enjoy a hearty acknowledgement of their performance in Buenos Aires on August 24th: R. Apeikytė, left, the pianist from Los Angeles, B. Prapuolenis and N. Linkevičiūtė, soloists, are from Chicago. Photo A. Kirstukas

Publikos pilnutėlė salė klauso trijų menininkų koncerto Lietuvių Centro salione Tabare, Bs. Aires. Nors o as buvo nepalankus — lijo, bet lietuviai nepraleido progos išgirsti menininkus iš šiaurės Amerikos ir priėmė juos su karštais aplodismentais. Foto A. Kirstukas

● Argentinian Lithuanians flocked to the concert of their three compatriots from U.S. in Buenos Aires on August 24th — and were not dampened by the miserable weather. Several other countries were included in a concert tour of one month.

Plačiau kelionę aprašė pianistė R. Apeikytė praėjusiame LD numeryje.

Sydney lietuvių choras "Daina" jau kelis kartus pakviestas dainavo Sydney Operos Namuose. — Kairėje Z. Belkutė, moterų choro dirigentė; dešinėje Br. Kiveris, vyrų choro dirigentas.

Choras be pertraukos dainuoja jau virš dvidešimties metų.

Nuotrauka M. ir V. Vilkaičių

● The DAINA chorus of Sydney Lithuanians has been active for over twenty years and has had several invitational performances at the City's Opera Theatre. Standing left is the women singers conductor Miss Z. Belkutė and right — the men's conductor B. Kiveris.



Po meno koncerto Kennebunkporte, Pranciškonų vasarvietėje. Iš k.: T. T. Žiūraitis, S. Santvaras, sol. Gina Čapkauskienė, pianistas Cibas, T. Leonardas Andriekus, K. Žaromskis.

● After a concert at the summer resort in Kennebunkport, Me., of the St. Franciscan Fathers.

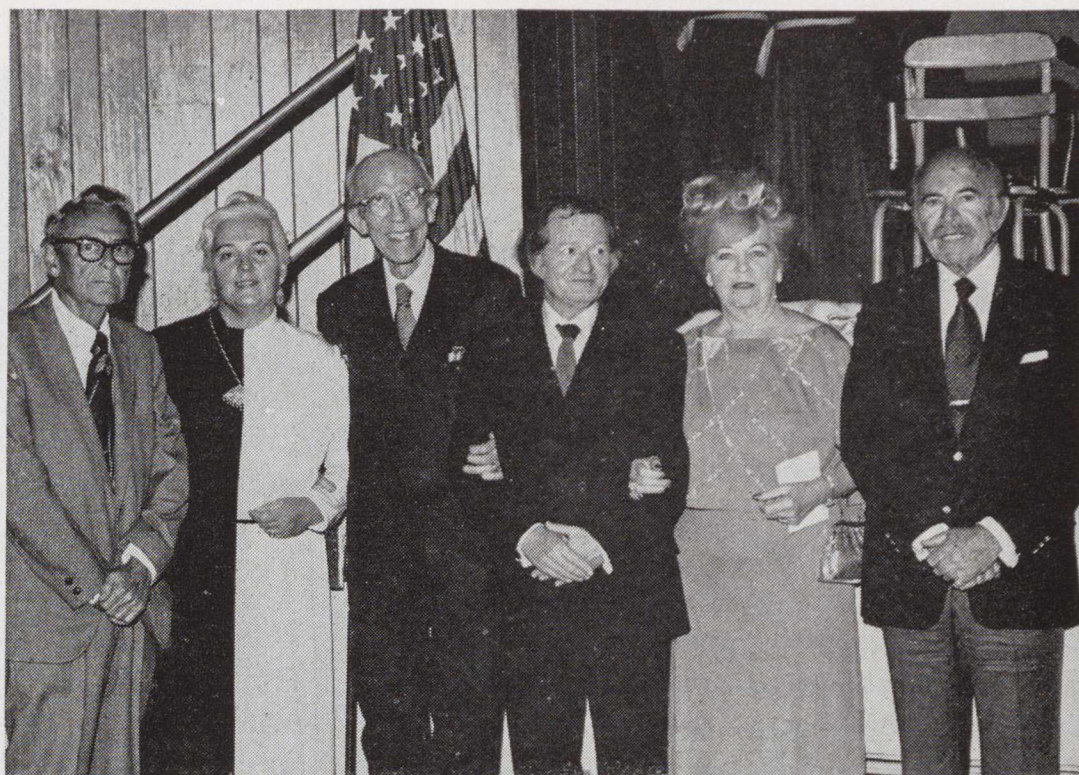


VEIDAI IR VAIZDAI
(Faces & Places)



Po M. K. Čiurlionio minėjimo Los Angeles, šv. Kazimiero par. salėj, surengto L B. Vakarų apylinkės. Iš kairės — programos atlikėjai ir svečiai: V. Romanas, sol. J. Čekanauskienė, pianistė R. Apeikytė, I. Simokienė, prelegentas Br. Markaitis, SJ, sol. V. Jonuškaitė, Bajorienė, B. Budriūnas.

● A concert at the St. Casimir parish hall in Los Angeles on Sep. 21st dedicated to the 100th anniversary of M. K. Čiurlionis, drew guests from far and near. Some of them are seen here among the local artists and performers.



Brentwood-Westwood Calif. simfoninio orkestro koncerto spalio 19 d. kompozitoriai, kurių kūriniai buvo grojami: J. Vincent, G. Gudauskienė, Ch. Haubiel, dir. A. Mills, R. Britain ir Don R. George.

G. Gudauskienės kūrinys vadinosi "Los Angeles Sketches". (Tarp jų vienas buvo "Lithuanian Church of St. George St."). G. Gudauskienei įteiktas Bicentennial komiteto atžymėjimas.

● Dedicated to the Cause of Living Music. — The Brentwood-Westwood (Calif.) Symphony Orchestra under Alvin Mills (4th from l.) gave its opening concert of the 23rd season, on Oct. 19th, under the above devise and in honor of the Bicentennial year in Brentwood, Calif. Among the six composers whose music was played was a single young lady, Giedra Gudauskas (2nd from l.) of Santa Monica, who contributed her Los Angeles Sketches: Olivera Street, Chinatown, Lithuanian Church of St. George Street and Hollywood, a world premiere performance.



FLORIDOS LIETUVIAI. — Rugs. 1 d. Juno Beach, Fla. įsisteigė III-ji JAV Lietuvių Bendruomenės apylinkė. Ši apylinkė, norėdama arčiau suburti plačioje aplinkumoje gyvenančius tautiečius, M. ir J. Jokubaičių sumanymu ir rūpesčiu Palm Beach Shores vietoje, prie pat Atlanto, gavo iš miesto administracijos piknikams naudojamą vietą su visais reikalingais įrengimais. Rugs. 21 d. Palm Beach County apylinkė suruošė pikniką, kuriame dalyvavo ne tik iš artimesnių bei tolimesnių Floridos vietų, bet ir svečių iš Chicagos, Montrealio, Clevelando. Pompano Beach bendruomenininkai su savimi atsivežė seniausią viešnią — 98 metų Celiną Mošinskienę.

1. Iš k.: A. Pažerienė, C. Mošinskienė, B. Sidzikauskienė, II eil.: Žutautai, O. Liutermozienė, Petrauskienė; III eil.: J. Šalkauskienė, V. Aušrotienė.
2. Valgių gamintojai prie ugniakuro: A. Jakubauskienė, A. Biliūnienė, A. Pilipavičienė, J. Jakubauskas.
3. Bendra piknikautojų grupės nuotrauka.

● Palm Beach County Lith. Community members Sep. 21st held a grand reunion at the grounds of Palm Beach Shores, Florida. Several generations of participants met together, guests coming from as far as Canada.



LIETUVIŲ DIENOS LITHUANIAN DAYS

OCTOBER

1975

Congressman Edward Derwinski reporting on the Helsinki Conference at a press meeting of the American Lith. Souncil, Chicago, on Oct. 15th Seated: A. Rudis, Dr. K. Bobelis and ALC information Director Rev. J. Prunskis.

● Kongresmanas E. Derwinski, Amerikos Lietuvių Tarybos spaudos konferencijoje spalio 15 d. daro pranešimą apie Helsinkio Europos Saugumo konferenciją. Nuotraukoj: inž. A. Rudis, dr. K. Bobelis, ALT pirm., kongresmanas Derwinski ir kun. J. Prunskis, ALT informacijos direktorius.



THAT THE BRITANNICA NOT DEVIATE

Last year the emerging new 15th edition of the famous Encyclopedia Britannica was acknowledged with dismay by American Lithuanians. They missed the hitherto competent and fair treatment concerning Lithuania, materials on which now were either displaced under the historically not yet established concept of the Baltic, or were given under an equally misguided key-word of a Lithuania Soviet Socialist Republic which of course, gives no safeguard, against slant. Not even when written by a native Lithuanian, Kazys Meškauskas, who also happens to be an editor of the Little Soviet Lithuanian Encyclopedia. Only Estonia and Georgia have been awarded this sort of a preference, for the other articles on component republics of the Soviet Union are written by Big Russian "Brothers".

An American Lithuanian, Romuald J. Misiūnas, of the History Department, at Williams College, Williamstown, Mass. spoke out against the editors of the Encyclopedia Britannica for their backsliding from their own avowed age-tested ideals. Reviewing the fifteen articles, stemming exclusively from Soviet sources, on the 15

Soviet Socialist Republics, Misiūnas says in the June issue of "Slavic Review" published by the American Association for the Advancement of Slavic Studies:

"The Encyclopedia Britannica has long enjoyed a reputation for high standards; in one respect, the recent new edition falls disappointingly short of the quality of previous editions. At a time of increased interest in the USSR, it would seem particularly important that the principal American general source of reference contain accurate information about the Soviet Union. The fifteen articles on the constituent republics of the USSR, written by Soviet scholars, demonstrate a clear disregard by the editors of the Britannica of their own guidelines, as expounded in the Propaedia: 'Objectivity and neutrality: (a) Articles should be so written that they avoid expressions of bias or prejudice on any matter about which respectable and reasonable difference of opinion exists. (b) Further, in all areas in which the scholarly world acknowledges significant and reputable differences of opinion diverse views concerning such differences should be fairly presented, though the majority or

accepted view may be so designated' "

Further:

"The use of Soviet experts for articles which touch on aspects of internal Soviet politics is bound to result in a rehash of the official point of view current at the moment which in many cases enjoys only a tenuous connection with what we in the West consider objective fact... Since Macmillan is in the process of publishing an English translation of the Great Soviet Encyclopedia, which will provide the American reader a horn of plenty of the most recent official views on almost any topic imaginable, the use of Britannica as a vehicle for a similar exposition becomes very questionable."

Finally, according to Misiūnas—the sections on history in point are particularly deficient, and "peculiar slants" occur in references to culture history. The area of Soviet nationality questions is presented uncritically, solely from their official point of view. Therefore, he concludes: "On the basis of a list of errors, inconsistencies, infelicities, and highly debatable statements, it can only be concluded that the fifteen Britannica articles on the republics in the USSR are not a reliable source of information. "The editors of the Encyclopedia were passing foreboding judgement over

CLARIFYING HELSINKI

The Joint Baltic American Committee (P. O. Box 432, Rockville, Maryland 20850) informs of its endeavors to obtain through the United States Congress a formalizing codification of the firmly held stand of the United States with respect to its non-recognition of the illegal annexation (in 1940) by the Soviet Union of the three Baltic States.

To which effect a Concurrent Resolution (H. Con. Res. 409) has been submitted by Congressman E. Derwinski in the House of Representatives on Sept. 29, 1975. It has been further endorsed by Congress Representatives:

Annunzio, D., Ill.; Bauman, R., Md.; Cotter, D, Conn.; Bell, R., Calif.; Broomfield, R., Mich.; Burke, R., Fla.; D'Amours, D., NH.; Eilberg, D., Pa.; Dude, R., Md.; Harrington, D., Mass.; Mrs. Holt, R., Md.; Howard, D., NJ; Hyde, R., Ill.; Kasten, R., Wisc.; Kemp, R., NY; Madden, D., Ind.; Murphy, D., Ill.; Russo, Spence, Vigorito, Wydler, and Yatron.

To wit:

CONCURRENT RESOLUTION

Whereas the three Baltic nations of Estonia, Latvia, and Lithuania

their own work when they announced in the Propaedia: "The new Britannica will fail to the extent that inaccuracy renders its contents undependable."

Now it's up to the editors to "Heal thyself".

Vytautas Širvydas

Postscript. — It is encouraging to note from an article of the New York Times ("Britannica yields to Criticism, Alters Soviet Republic Articles," Wed. Sept. 17, 1975) that the editor of last year's edition, Warren E. Preece, is aware of the misrepresentations and ready to make some needed corrections. He is quoted by New York Times as replying in view of the many criticisms and protests:

".... We are changing that. We are making it perfectly clear in the articles that are in for correction that some version of the Communist party is running things, that there is a single party... I concede the possibility of prejudice by omission as well as commission."

And "omission" would seem too generous a word to cover up attempts to eliminate from world's history the struggles and fates of valiant states and nations.

have been illegally occupied by the Soviet Union since World War II;

Whereas the Soviet Union is interpreting the Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe, signed at Helsinki, as giving permanent status to the Soviet Union's illegal annexation of Estonia, Latvia, and Lithuania; and

Whereas, although neither the President nor the Department of State issued a disclaimer in conjunction with the signing to the Final Act at Helsinki to make clear that the United States still does not recognize the forcible conquest of those nations by the Soviet Union, both the President in his public statement of July 25, 1975, and the Assistant Secretary of State for European Affairs in his testimony before the Subcommittee on International Political and Military Affairs of the House Committee on International Relations stated quite explicitly that the longstanding official policy of the United States on nonrecognition of the Soviet Union's illegal seizure and annexation of the Baltic nations is not affected by the results of the European Security Conference: Now, therefore, be it

Resolved by the House of Representatives (the Senate Concurring),

That, notwithstanding any interpretation which the Soviet Union or any other country may attempt to give to the Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe, signed in Helsinki, it is the sense of the Congress

(1) that there has been no change in the longstanding policy of the United States on nonrecognition of the illegal seizure and annexation by the Soviet Union of the three Baltic nations of Estonia, Latvia, and Lithuania, and

(2) that it will continue to be the policy of the United States not to recognize in any way the annexation of the Baltic nations by the Soviet Union.

The Resolution is presently with the International Relations Committee whose chairman, Hon. Thomas E. Morgan, expects to have a vote on it. The Joint Baltic American Committee suggests that the Chairman be approached by letters to have Cgrm. Derwinski's Baltic States Resolution (H. S. Res. 409) promptly acted upon and brought on to the floor of the House for a vote.

"KAFKIAN NIGHTMARE" IN LITHUANIAN CULTURE

Recently Arrived writer Analyses the "Captive Mind"

The author of the following article, Mrs. Aušra-Marija Sluckaitė-Jurašienė, writer, essayist and literary critic.

Mrs. Jurašienė worked for 2 years as literary editor in the Vaga Publishing House in Vilnius. Her book, *Kritikos štrichai* (Critical Strokes), appeared in 1965.. Soon, however, her writing was frozen by the hand of censorship which she describes. Her volume of stories, *Miesto madrigalai* (City Madrigals) was rejected by the publishing house, despite a positive evaluation by her peers. With censorship becoming increasingly tighter, she left the Vaga publishing house. In 1972, Vaga suddenly eliminated from its list her second volume of criticisms, *Kasdieniniai Kolumbai* (Everyday Columbuses), which was all ready for publication. In the same year, she was forced out of her new job, as literary assistant stage manager at the Kaunas Theatre. The Ministry of Culture froze all literary sources of income for Mrs. Jurašas. This was part of the "economic blockade" and intimidation directed against the Jurašas family. Her husband, Jonas Jurašas, was fired from his position as the Director of the Kaunas Theatre for writing a letter of protest against the crude censorship of his plays.

Mr. & Mrs. Jurašas and their small son were finally allowed to emigrate from Lithuania at the end of December 1974. They have taken up temporary residence in Munich, W. Germany.

.... Culture for Lithuania is like bread of which she rarely had enough during the years of various oppressions throughout history. For Lithuanians — as compared with the large nations that have never so sharply experienced dependence, occupation and degradation of a status of inferiority — culture also has an additional meaning. It means the preservation of nationhood, a life and a spiritual support against oppression... For a country as small as ours it is so easy to... melt in the clutches of a large empire, and this constant danger in a way stimulates the consciousness and makes it more active. The nation's spiritual terrain harbors a potential

for such creative activity, which is being daily suppressed "from above." is transformed into a prescriptive hunger, ready to grasp each morsel — frequently even the contaminated one. Even more so, any genuine value of some relatively fresh phenomenon are greeted here like gulps of fresh air. I know from my personal experience what pietism and respect is generated by the appearance of the historic works by our classics, what warmth is expended on each new book that bears the mark of talent, provided it does not show a trace of submission.

Artist's Obligation to Public — "No Lies"

In the same manner, the activity of my husband, Jonas Jurašas, in the Kaunas Drama Theatre, became the center of universal interest. People used to travel to his shows from all over Lithuania, as if to a religious festival. When the artist experiences such a gratitude of the public for the word of truth, for the rays of genuine art, for solace and hope, then he realizes even more distinctly that he has no right to lie, to stoop to hypocrisy, and to feed the starved souls with substitutes, which the authorities demand from him. This is a difficult and heart-rending problem that torments each artist in Soviet-controlled Lithuania.

Jonas Jurašas experienced this twofold torment in its fullest measure: to know that one is desperately needed in the thinned out cultural sphere and simultaneously to understand that one will not be permitted to be the person that one's people need — with one's authentic productions, not mutilated by censorship. As the tongs of demagoguery and of the political market trends keep pressing harder, the artist caught in them finds it more and more difficult to remain decent and unbroken. He must either begin deceiving those who had trusted him or to depart and leave behind that small fortress of theatre (or another art).

We left, so that we would stop transgressing against our con-

sciences and become free at last, although formally we have been crossed out from the ranks of the living. We could not do otherwise... Now we can evaluate even more clearly the efforts of those few decent artists who create without seeking recognition and blessings of the government, who are balancing themselves on the dangerous edge of "disfavor" which we have crossed already. And, against our own will, the cynical faces of those who have been granted the power to mutilate and strangle our art again surface in our memory.

The "Chiefs of Culture"

Who are they, those chiefs of culture, those benefactors before whom many of our artists humble themselves with fear and compulsory gratitude for the right to at least partly fulfill their cultural mission? In a sense, they are also our brethren, but they are treating us like potential criminals. Even when they promise a carrot for our merits, they hold a whip in the other hand. They punish and sometimes they forgive, but they never forget our sins. They teach us how to serve "god" and Ceasar alike, and they dispose of the magic formula "that's how it must be" which tames the living and contradicting mind and inculcates resignation. They bless the official cultural enterprise, while rejecting any responsibility for the ruined souls. All that is redolent of the inquisition, as attributed to Moscow's supreme power. And so they wash their hands — blame yourselves, tresspassers, we wanted nothing but good for you. And we, ourselves, are inclined to believe our "good chiefs", because they have ascended from our midst, they are our own people, Lithuanians, and they know to keep Moscow from getting angry. And those that come after them may be even worse.....

The Price of Hypocrisy

Gradually, one gets accustomed to oppression, just as a dog gets used to its chains. The instinct for survival compels us to adapt ourselves. We begin to control each other in accordance with the theory of "sober common sense". And we tell ourselves: let us not commit suicide. Let us not kill our culture

which we are creating with such difficulty. Better less than nothing. Better to speak with the lips half closed than to turn dumb. And we know what price must be paid for a pulsating idea, for a long creative work. We learn how to traffic in our works of art. If one writes some more or less ideological poems (the red or grey devils, as they are called among ourselves), one is permitted to publish a collection. If one receives and properly executes an official commission — then one may be permitted to create a sculpture after one's own heart or to be included in an exhibit. If one stages a *piece d'occasion*, then one is finally allowed to choose a play for which one has waited so long that its first impulse and design have been long since forgotten. Sometimes we simply say: one must learn how to write the account of one's conscience on two sheets: white and black, public and personal. (This is the origin, subconscious perhaps, of the White and Black Chronicles of Justinas Marcinkevičius.)

These are the lessons of our many-year hypocrisy which have transformed and deformed works of quite a few artists.

The Deformation of Creative Spirit

For twelve years I have worked as an editor of Lithuanian poetry and prose, collaborating with both young and already acknowledged, prize-winning authors. And I know what a complicated and unique school a writer completes until he gets used to stuffing his free-thinking spirit, like some genie, into a bottle and allowing it only occasionally to stick out its head through a net of intricate metaphors. How he must struggle, day after day, with his unrealistic projects, with his conscience, and simultaneously with his fervent desire to allow the children of his heart to see the world. Because an unpublished work is like an unborn baby. Of course, that does not apply to all who write, because some have found their vocation in beating the drums, singing odes or pseudo-modernist lines about the greatness and beauty of man under socialism, or writing broad epic canvasses about the misery and the underground struggles of the past



Released from his theatrical work in Kaunas Jonas Jurašas spent the summer of 1973 laboring in the studio of an aspiring sculptor Valaitis. Pictured here J. Jurašas and his wife Aušra Marija.

● Jonas Jurašas su žmona Aušra Marija, 1973 m. vasarą, kai jis buvo atleistas iš Kauno teatro režisieriaus vietos ir dirbo pas skulptorių.

and the sudden changes of today's life. But the more talented the inner struggle—to shackle the power dividual, the more painful is the in-of one's imagination so that it would not delve deeper than it is allowed. The pen must be stopped in time, the structures of images must be tamed in order to prevent them from revealing suffering, pain, doubts and protest in the subterranean text. Thus, even in artistic creation — in that sacred and intimate act — one must obey the imperative of unwritten rules of the game. That is necessary to prevent a too deep an accidental scratch in the smoothly lacquered surface of the socialist model, or, in a moment of forgetfulness, a sudden doubt in the untouchable ideas of Marxism and in the legality of the will imposed from outside.

The Workings of the Inner Censor

....How does a writer or another artist manage to limit his creative thought during the creative process of artistic work? Neither the censors, nor the authorities can rummage directly in your soul. Their functions are different: to delete, to prohibit, to silence, to liquidate. But here, in this intimate domain, dwells a mystery which only a Soviet man can understand. It is your Inner Censor, your "Alter Ego", with whom you learn to cohabit

every day: while creating, thinking, communicating with people. This alter ego is well trained and quite sensitive to the changes of time and market trends. The concept deserves perpetuation, because it is the result of the totalitarian system and of the pathological fear it has engendered. That is already a form of the new two-faced quality of socialist man and his drama which is yet to be fully comprehended. Sometimes that Inner Censor has other names too. "Let us tighten our corsets!" Thus a noted and talented poet of ours has exhorted his colleagues during the ideological freeze of the recent years. And the "spiritual corset" is constantly shaping the souls of the artists. The Inner Censor keeps watch day and night. And then, finally, invisibly, it demoralizes man, destroys his power of resistance, teaches slavish adjustment and ruins art itself. Above all, it has brought the culture we treasure to the danger of degeneration.

Mass Production of Trash

It is therefore no wonder that, living in this many-tiered dependence — from ourselves to the hierarchial peaks of the system, we sometimes tend to believe the charitable intentions of the Lithuanian authorities to water the withering

tree of our culture. And we frequently forget the price that is exacted and what acid-polluted water is poisoning the roots of that tree. Books are published in huge numbers, clogging the brain with waste paper, and one is overjoyed in fishing out one or two pages of genuine literature from this flood. In the official exhibits of art on specific themes, which are constantly organized, one sifts through the cold ashes of yesterday and is proud to have detected several grains of fresh and vital creative expression. One gets used to sitting in spiritless theatrical performances tailored to fit special occasions, because one knows that "it must be so" and that anything different is not allowed today.

Degeneration of Men's Minds

But there is another side in this problem — the nation that nourishes itself by the fruits of this hypocrisy. The oppressed, exhausted, or apathy-engulfed individuals have no strength, time or necessary experience to read between the lines, or to sort out the ashes for a long time until they would find a diamond in it. They accept everything without selection, their mouths greedy and wide-open — from the song-festivals and castrated films to an average poetry collection, or the last page of a magazine — and gradually they lose the taste of true art, the color of truth, and the aroma of free havens. What will be the merit of such mass culture of ours, if men's minds shall dissaccustom themselves from free thought, from a creation suffused with spirit, as from pure rye bread, and will be capable only to digest the diluted physiological solution alone? What will our coming generations say if, by some miracle, they will still be able to inherit our power of resistance? And, after we are gone, what will the historians discover, when they turn the pages of our books, look at our canvasses, and piles of standartized prospects? Will they, who had not lived in this time of ambivalent efforts, be able to decipher our subtexts, our encoded thoughts and our pain clenched inside a fist?

Submissiveness and Resistance

We never cease hoping for better

THE BALTIC QUESTION IN AUSTRALIA

Opposing views held by Australians on the issue of their relations with the Baltic States versus ambitions of soviet overlordship come to the fore with Australian elections approaching. "The Sydney Morning Herald" of June 27th gives the following comment of its Political Correspondent Peter Bowers:

The Prime minister, Mr. Whitlam, clashed today with a teacher in front of his class.

"You are a disgrace to your profession, Mr. Whitlam told the teacher, who had challanged his version of the history of the Baltic States.

The outburst was greeted by booing and cheering from many of the 700 students.

The Prime Minister and the teacher, Mr. Tom McGlynn, 34, clashed when Mr. Whitlam went to Launceston Matriculation Col-

times, we cling to the illusion of new "thaws" that is receding ever farther from us. And we patiently carry our cross, with our heads bowed, following our "good leaders", not daring to entertain any doubts, to resist, to stop, with the sole purpose of preserving our nation's life and the process of our culture. Therein lies the historical meaning and the sacred mission of many artists. But if the iron hand of the totalitarian system will one day push our faces to the ground, will then that universal submissiveness be justified?

My small nation is staggering in this bewitched circle of ambivalent problems, unable to find the exit. And there is no door that would lead her out of this Kafkian nightmare. All I can do is to bear witness of the suffering of my people and to voice the creative problems that torment them. From any new vantage point as a rightless emigre, from that white margin of a printed page where I now stand, I would only like to remind the man of his natural human right to choose — submissive dependence or inner freedom, reconciliation or proud protest, be it quiet, that is sometimes necessary lest man loses his only treasure of which he cannot be robbed — spiritual power of resistance. (Reprinted from Elta Information Bulletin. The subtitles in this article have been added by Elta.)

lege to wind up his campaign in the Bass by-election.

He addressed fifth and sixth form students, many of whom are 18 and entitled to vote for the first time on Saturday.

Asked why the Labor Government had recognized Russia's annexation of the three Baltic States, Latvia, Estonia and Lithuania, Mr. Whitlam said the countries were separate Baltic States for only 20 years, between 1919 and 1939.

Mr. Whitlam: For all the previous centuries these States have been part of Sweden, or Russia or Poland.

Mr. McGlynn: Involuntarily

Mr. Whitlam: In 1930 they were all fascists.

Mr. McGlynn: They were not.

Mr. Whitlam: They had a Fascist Government then, as you know perfectly well.

Mr. McGlynn: Your history's all wrong.

Mr. Whitlam (heatedly): I presume you are a teacher and I don't believe you should mislead your students. Are you a teacher?

Mr. McGlynn: I am a teacher and I...

Mr. Whitlam: What subject do you teach?

Mr. McGlynn: I am a geography teacher.

Mr. Whitlam: You are a disgrace to your profession.

Mr. Whitlam then gave the students a quick history lesson on the Baltic States.

The lesson over, an unrepentant Mr. McGlynn stood up and said: "Latvia was one of the States with a semblance of democracy."

Mr. Whitlam: They were as much a democracy as Hitler's Germany.

P. S. — The sequel to the above incident is that Mr. Tom McGlynn has extended his apologies on behalf of it to Lithuanians, and has also opened a count suit against his Prime Minister.

THE DANCE OF LIETUVA

By V. F. Beliajus

The book contains 55 dances and various versions. Pure and old Lithuanian folk dances, among them the ever popular Oželis (Goat Dance), Malūnas (The Mill), Mikita, Blezdingėlė and others.

An article on costumes, many pictures, drawings and other informative material. Price: \$5.00

SAKHAROV CONVEYS LITHUANIAN PROTEST TO WEST

Lithuanian Catholic Priests Protest Arrests

Andrey Sakharov, chairman of the USSR Committee for the Defense of Human Rights, transmitted on October 17, 1974, a letter of protest he received from five Lithuanian priests to Protestant and Catholic Church bodies as well as to the "World Community".

The text of Sakharov's letter follows:

To:

The World Council of Churches
The Participants of the 1974 Synod of the Catholic Church of the Catholic Church in Rome
The World Community

The Committee for the Defense of Human Rights in Moscow received an appeal signed by five Lithuanian Catholic priests.

I attach a very great importance to the issue raised in their document and therefore I am sending a copy of their appeal to you while simultaneously making it public to the opinion of the world.

I ask you to undertake the defense of these people who were arrested for their religious convictions alone.

They will be tried by a Soviet court in a near future.

(Signed) A. Sakharov
Academician

October 17, 1974

Post scriptum: As everybody knows, A. Sakharov was awarded Nobel Peace Prize 1975. For more see page 4.

BATTLE OF GRUNWALD

An Historical Novel.

Liberal English translation with prologue and epilogue by Julius Jonas Bielskis
Publisher: Lithuanian Days.

The novel consists of two parts, each having twelve intriguing episodes. It is replete with unexpected incidents, pathos, romance, drama and tragedy.

Ona Puida translated it into the Lithuanian language. An abridged Lithuanian version was written by J. Sužiedėlis in 1930, and it was published in 1954 by the Lithuanian Book Club Nida, London, England.

The battle of Grunwald was fought on July 15, 1410, some 82 years before Christopher Columbus landed in America. The battle was fought between the Lithuanian, Polish and allied armies on one side, and the Teutonic Knights and other crusaders on the opposite side.

The Teutonic Order was crushed.

LITHUANIAN DAYS

4362 Sunset Blvd., Hollywood
Calif. 90029

LITHUANIAN DAYS

Administracija rašo —

LAIMĖTOJAI IR AUKOTOJAI

LD metinėje gegužinėje rugs. 14 d. dovanų traukimams buvo sudaryta komisija iš K. Prišmanto, pirm., ir D. Mitkienės, sekretorės.

Dovanos laimėjo:

I — spalvota TV — Vaclovas Butkys, Great Neck, N. Y.

II — dail. Paukštienės paveikslas — Lucijus Nefas, Los Angeles.

III — Radijas-laikrodis — Algirdas Ruzgas, Woodhaven, N. Y.

Po dvi plokštelės laimėjo: K. Aukštkalnis, Eugene, Oregon, J. S. Naujokaitis, Pomona, Calif. Kun. M. Preikšaitis, Los Angeles, Mary McGann, Worcester, Ma., A. Šešplaukis, South Bend, Ind.

Kiti laimėtojai (iv. knygos):

R. Latožienė, V. Alantas, Rev. L. Victor, Balys Brazdžionis, R. Reivydas, kun. V. Dabušis, D. Kalvėnas, kun. Vl. Aleksonis, Ray Woluns, Mary Marčiūška.

Visiems parėmusiems LD žurnalo leidimą nuoširdžiai dėkojame.

A. Skirius,
Leidėjas

AUKOJO:

CALIFORNIA —

S. Adamonis, J. Ambrose, R. Avilius, J. Avizonis, L. Bagdonas, A. Bajonas, H. ir A. Bajaliai, J. Baltrenas, E. Bartkus, M. Barauskas, Iz. Bartkus, A. Brazauskas, Burggren, R. A. Bužėnas, V. Čekanauskas, J. Čekanauskaitė, J. Černius, I. Chipeska, D. Čibas, A. Dabšys, J. Dalbokas, A. Degutis, S. Damulis, A. Devenis, P. Dovydaitis, Dubickas, B. Dzenkaitis, V. Foch, A. Galdikas, A. R. Gedminas, P. Gasparonis, V. Gilyas, Dr. R. R. Giedraitis, I. Gurčinas, Alg. Gustaitis, J. Hirsh, V. Irlakis, T. Ivanauskas, E. Jarašūnas, L. Jasukonis, R. Ja-V. Jasukonis, S. Jasutis, J. Jurgilas, R. Jurkūnienė, A. Kalvaitis, K. Karuža, A. Kazakevičius, A. Kish, B. Kniupys, A. Kontvis, Z. Kloronkevičius, C. Kuchinskas, Dr. Z. Kungys, A. Kupinskas, J. Kuprionis, S. ir J. Kvečiai, E. Kybartas, A. Leknius, E. Leugoud, K. Leveckas, E. Liseckienė, A. Logucki, V. Macys, L. Medelis, W. Maker, M. Marčiūška, A. Markevičius, J. Matijošaitis, K. Mattis, A. Mažeika, E. Mazys, I. Medziukas, J. Mejeris, D. Mekišius, O. H. Merkys, J. Mikalonis, J. Miliūnas, M. Misiūnas, D. Mitkienė, Br. Nakvosas, J. Naujokaitis, L. Nefas, B. Nurmsen, L. Oksas, A. Olšauskas, Rev. T. Palis, Kun. V. Palubinskas, P. Pamataitis, H. Paškevičius, K. Pažemėnas, E. Pažerienė, Vl. Pažiūra, P. Petraitis, J. A. Petkus, J. Prakapas, A. Pranys, Rev. M. Preikšaitis, K. Prišmantas, V. Prižgintas, M. Protkiel, J. Račius, G. W. Radvenis, E. Raštikienė, O. Razutienė, L. Reivydas, Juan Rimša, Ch. Rusackas,

A. Cabaliauskas, E. Sabalis, A. Sajus, Sakas, T. Samys, A. Šimkus, E. Šepikienė, Kun. V. Šiliauskas, Vl. Šimoliūnas, P. Ski. mantas, Rūta Skirius, B. Starkienė, E. Stirbys, A. Sturonas, J. Švaistas, V. Tamošaitis, E. Svetikienė, A. Telyčėnas, J. Truškauskas, A. Tumas, V. Usas, J. Uždavinsys, Vailokaitis, L. G. Valys, K. P. Varis, E. S. Vasiliauskas, A. Veimeris, J. Vidžiūnas, A. Vilčinskis, E. P. Vilkas, T. J. Vizgirda, L. Zaikis, P. Zakoren, Ch. žaliūnas, B. Žemaitaitis, O. žukas.

Daugiau kitame nr.

— K. Karuža, keliaudamas per Europą, užsakė LD žurnalą — Prel. Gutauskui, V. Meilui, J. Lingiui ir kun. Vaišnoraui.

Nuoširdžiai dėkojame už talką.

GARBĖS PRENUMERATORIAI:

Bronė Dirmantas, Chicago, Ill., Rev. Paul Sabulis, Waterbury, Ct.,

Citizenship Day in Denver, Colo.

At a ceremony of the anniversary of the signing of the Constitution of the United States by the People of Denver on September 14th — — two "Americans by Choice" awards have been presented to "honor the naturalized citizen who has made an outstanding contribution to his community and country."

The recipients at the ceremony honoring 800 new naturalized citizens and held in Phipps Auditorium, City Park, were:

— Mr. Vyts F. Beliajus, a native of Lithuania, publisher of VILTIS magazine, teacher, writer and producer of international reputation on/of folk dance, folk life events. (See "Lith. Days" April 1972, front cover and story).

COSMOS PARCELS EXPRESS CORPORATION

Licensed by V/O "VNESHPOSYLTORG"

488 Madison Avenue, New York, N. Y. 10022

Tel.: (212) 758-1150; 758-1151

well known for many years in America for its experience in sending

GIFT-PARCELS to LITHUANIA, LATVIA, ESTONIA, UKRAINA etc.

Accepts also orders for

Automobiles, Gift-Certificates, Apartments and many other items.

The delivery is guaranteed and we invite your inquiries, and hope you will give us the opportunity of serving you soon and often.

For any further information, contact our branches in CALIFORNIA:

Los Angeles, Calif. 90022 960 So. Atlantic Blvd., Tel. AN 1-2994

San Francisco, Calif. 94115 1826 Divisadero St., Tel. FI 6-1571

Rt. Rev. Msgr. J. Karalius, She-nandoha, Pa., Algis Kvedaras, Ise-lin, N. J., V. Romanas, Wilkes-Barre, Pa., Iz. Bartkus, San Francisco, S. Petrauskas, MD, Elizabeth, N. J., Marija Petrauskienė, Hartford, Ct.

Nuoširdžiai dėkojame už žurnalo parėmimą.

LD Adm.

MARY HAMROCK

PIERCE — HAMROCK MORTUARY

921 Venice Blvd.,
Los Angeles, Ca. 90015

Phone: RIchmond 9-6091

— Also a native of Bulgaria, Miss Esther M. Dimchevsky, former Director of Counseling at the University of Denver and the counseling system initiator at Loretto Heights College.

A keynote address was given by Dr. Maurice B. Mitchell, Chancellor of the University of Denver and former President of the Encyclopaedia Britannica.

• Building constructor Juozas Rasys of Cambridge, Mass. has made a contribution through the Bostonian newspaper "Keleivis" (The Traveler) to the Lithuanian Media Bicentennial Fund for this Institution's project to develop a documentary commemorating the history of Lithuanians in Massachusetts.

TAUPYKITE DABAR

Pas mus ne visi tarnautojai yra lietuviai, bet kiekviename skyriuje galima susikalbėti lietuviškai.

UŽ CERTIFIKATUS MOKAME:

7¼% — 6 metų su \$1,000, minimum
7½% — 4 metų su \$1,000, minimum
6¾% — 30 mėn. su \$1,000, minimum
6½% — 1 metų su \$1,000, minimum
Savings insrd. to \$40,000 by FSLIC

Vėliavos duodamos nemokamai. Pradėjus naują taupymo sąskaitą, gausite vieną amerikietišką ir ant-rą pagal savo pasirinkimą su stovu.

Kitos dovanos duodamos sąskaiton įdėjus atitinkamą sumą.



ST. ANTHONY

SAVINGS & LOAN ASSN.

1447 So. 49th Court
Cicero, Illinois 60650

JUOZAS F. GRIBAUŠKAS
sekretorius

Tel.: (312) 656-6330 ir 242-4395

LADIES AND GENTLEMEN

Remarkable Discovery



Hair formula JIB is Pat-ented in Switzerland and Registered in U.S.A. and Canada, Europa, Germany, Austria. It cures Dandruff, Falling Hair, Itching scalp, ening Hair, Root growth, Splitting ends, Strength-and restoring NATURAL HAIR COLOR.

Using JIB you will never be bald or grey. 100% Guaranteed.

Listed in Druggist Red-Blue Book. JIB Medicine Liquid 8 oz. A 16 week supply \$6.00. Money Order, P. P., Send today —

J I B LABORATORIES

1437 So. 49th Avenue, Cicero, Ill. 60650

CRANE SAVINGS & LOAN ASS'N

High Dividend Rates
Accounts

Insured to \$40,000 by FSLIC

47th & Rockwell St., CHICAGO, Illinois 60632

Books of Interest

VYTAUTAS THE GREAT, Grand Duke of Lithuania, by Dr. Joseph B. Končius. History of Lithuania from King Mindaugas (1252) to the end of the reign of Vytautas the Great (1490). 214 pages and a map. Price: \$3.00
Hard cover \$4.00

THE GREEN OAK. Selected Lithuanian poetry. Edited by Algirdas Landsbergis and Clark Mills. Published by Voyages Press, 1962. 118 pages. Price: \$5.00

LITHUANIA 700 YEARS. By Albertas Gerutis. Includes 1) The Origins of the Lithuanian Nation, by J. Puzinas; 2) Lithuania to World War I, by J. Jakštas; 3) Independent Lithuania, by A. Gerutis; 4) Lithuania's Resistance, 1940-52, by A. Budreckis; 5) Liberation attempt from abroad, A. Budreckis; 6) The prospects of Lithuanian Liberation, by S. Lozoraitis. 475 p.p. 1969. Price: \$12.00

Available at
"Lithuanian Days" Publishers
4364 Sunset Boulevard
Hollywood, Calif. 90029

LIETUVIŲ DIENŲ

žurnalo ir knygų

PLATINTOJAI

J. A. V-se

Brooklyn, N. Y. — "Darbininko" adm. ia
So. Boston, Mass. — S. Minkus
Chicago, Illinois — Balys Brazdžionis,
'Draugas', 'Marginiai', 'Terra' Gifts
International.
Cleveland, Ohio — "Dirva", V. Rociūnas
Detroit, Mich. — "Gaiva", "Neringa"
St. Anthony's Parish Library.
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas.
Putnam, Conn. — Immaculata Conception
Convent.
Rochester, N. Y. — A. Sabalis.
Waterbury, Conn. — "Spauda".
Woodhaven, N. Y. — "Romuva"

Anglijoje

Kew, Surrey — "Dainora".
Bradford, Yorks — Kun. J. Kuzmickis.

Australijoje

Adelaide, Edwardstown — A. Kubilius.
Melbourne - St. Kilda — N. Butkūnas
Sydney — Kun. P. Butkus
Glen Osmond, S. A. — E. Reisonienė.
Mirren, S. A. — J. Rupinskas.

Italijoje

Roma — Mnsgr. V. Mincevičius.

Kanadoje

London, Ont. — A. Puteris
Toronto, Ont. — V. Aušrosas, A. Kuolas,
P. Misevičius.
Montreal, Que. — P. Rudinskas, (Parish
Library)

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMOS,

kurios bendradarbiauja su "Lietuvių Dienomis"

Los Angeles, Calif.



KALIFORNIJOS LIETUVIŲ RADIJAS
LITHUANIAN MELODIES

Stotis KTYM, banga 1460 AM
Šeštadieniais 12:30 — 1:00 p.p.
Valdybos pirm. **Vladas Gilyas**, 3329 1/2
Atwater Ave., Los Angeles, Calif. 90039,
662-6906.
Išd. **Juozas Mirkus**, 2610 Griffith Blvd.,
Los Angeles, Calif. 90030; tel. 662-6591

Baltimore, Md.

"RADIO PROGRAMA LIETUVIAMS"
Girdima Marylande ir Washington, D.C.
Sekmadieniais 10 — 11 val. ryto
per FM radijo stotį WBAL 97,9 mgcl.
Programos vedėjai: **Albertas Juškus**,
4515 Wilmslow Rd., Baltimore, Md. 21210
Tel.: 366-4515
Kęstutis Laskauskas, 1312 Birch Ave.,
Baltimore, Md. 21227; Tel.: 242-1779

So. Boston, Mass.

Lietuvių Radijo valanda
LAISVĖS VARPAS
Sekmadieniais 11 — 12 val. priešpiet.
AM 1430 klc iš WWEL radijo stoties
Medford-Boston, Mass. 02155
Petras Viščinis, vedėjas,
173 Arthur St., Brockton, Mass. 02402
Telefonas: 586-7209

LIETUVIŲ RADIO KORP. PROGRAMA

Seniausia liet. radijo programa Naujojoje
Anglijoje, veikianti nuo 1934 m. bal. m.,
vedama **Stepono ir Valentino Minkų**, gir-
dima sekmadieniais 1 val. — 1 val. 30 m
Boston, Mass. — WLYN - 1360
Programoje: pasaul. žinių santrauka, muzi-
ka, dainos ir Magdūtės pasaka.
502 E. Broadway, So. Boston, Mass. 02127
Telefonas: AN 8-0489

Chicago, Illinois

SOPHIE BARCUS
RADIO ŠEIMOS PROGRAMOS
7 programos savaitėje
Pirmad. ir penktad. — 11 val. ryte;
šeštad. ir sekmad. 8:30 — 9:30 ryte
Visos programos iš WOPA 1490 klc A.M.
Programos vedėja **Aldona Daukus-Barkus**.
Transliuojama iš nuosavos studijos.
WOPA stoties 1490 klc. A. M. 102-7 F. M.
7159 S. Maplewood, Chicago, Ill. 60629
Tel: HEmlock 4-2413.

MARGUTIS

Seniausia liet. radijo programa Amerikoje.
Isteigta muz. A. Vanagaičio 1928 m.
Kasdien 8 val. — 9 val. vakaro
(išskyrus šeštadienius ir sekmadienius)
Programos vedėjas **Petras Petrutis**.
Transliuojama iš nuosavos studijos
2422 W. Marquette Rr., Chicago, Ill. 60629
Telefonai: GR 6-2242; GR 6-2271.

LITHUANIAN RADIO FORUM

Bi-Lingual Civic program in English
and Lithuanian
Produced by **Anthony J. RUDIS**
Listener Participation Program
PHONE 445-6842 and ask a question
Saturday 8 p. m. to 9 p. m.
WXRT-FM 93.1 MHz.
Address: 9339 S. Oakley Chicago, Illinois

Cleveland, Ohio

Lietuvių Radijo Programa
TĖVYNĖS GARSAI
Girdima penktadieniais 8—9 val. vakaro
per WXEN-FM stotį 106,5 mc..
Vedėjas **Juozas Stempužis**.
4249 Lambert Rd., Cleveland, Ohio 44121
Telef.: 382-9268.

Detroit, Mich.

LIETUVIŠKŲ MELODIJŲ RADIO VALANDA
WMZK-FM banga 98 mc
Pirmadienį — trečiadienį — penktadienį
nuo 8:00 iki 9:00 vakare
Vedėjas — **Ralph Valatka**
Telefonas: 537-5550.
17696 Warwick, Detroit, Mich. 48219
Algis Zaparackas, tel. 549-1982; Albertas
Misiūnas, tel. 841-3026.

LIETUVIŠKAS BALSAS-LITHUANIAN VOICE
WQRS-FM stotis. Banga 105.1 mc.
Sekmadieniais 8:25 — 905 val. ryto
Išlaiko Radijo Klubas.
Klubo pirm. — **Kazys Gogelis**.
13436 Garfield Ave., Detroit, Mich. 48239
Telefonas: 535-6683

Hartford, Conn.

"TĖVYNĖS GARSAI"
Connecticut vlst. liet. kultūrinė valandėlė
WRYM AM 840
Kiekv. sekmadienį 4:15 — 5:15 val. p. p.
Programos vedėjas **A. Dragūnevičius**.
273 Victoria Rr., Hartford, Conn.
Telefonas: CH 9-4502.

New York - New Jersey

"LIETUVOS ATSIMINIMŲ" radijo valanda
girdima kiekv. šeštad. 4 — 5 val. p.p.
iš New Yorko stoties WEVD — 1330 klc.
ir 97.9 meg. FM.
Direktorius **Jokubas J. Stukas**,
1467 Force Dr., Mountainside, N.J. 07092
232-5565. (Code 201)
Kultūrinė lietuvių radijo valanda anglų k.
per SETON HALL Un-to stotį WSOU-FM
pirm. 7:30 — 8:30 v. v. — 89.5 mg
Vedėjas **J. J. Stukas**.

"LAISVĖS ŽIBURYS"

Girdima kiekvieną sekmadienį
nuo 9 iki 10 val. ryto
iš WHBI stoties 105.9 FM banga.
Adresas: **Romas Kazys**, 217-25 54 Ave
Bayside, N. Y. 11364
Telefonas: 229-9134

Philadelphia, Pa.

Lietuvių Bendruomenės Radijo Programa
BENDRUOMENĖS BALSAS
Stotis WTEL — 860 kilocycl.
Šeštadieniais nuo 1:30 iki 2:30 p. p.
Kultūrinės apžvalgos, žinios, vietos kroni-
ka, muzika ir skelbimai.
Programas tvarko ir praveda
redakcinis kolektyvas.
Rašyti: "Bendruomenės Balsas"
1203 Green St., Phila., Pa. 19123.
Telefonas: PO 5-0932.

Pittsburgh, Pa.

The First Lithuanian Radio Program in
Pittsburgh, Penn.
Pittsburgh, Penn. — WPIT - 730 klc
Sekmadieniais 12 val. — 1 val. p. p.
Programos vedėjai:
Povilas ir Gertruda Dargiai.
Visais reikalais kreiptis:
2040 Spring Hill R., Pittsburgh, Pa. 15216

Rochester, N. Y.

DAINOS AIDAS

Sekmadieniais 9:00 iki 9:30 val. iš ryto.
Stotis: WXXI-FM 91.5 MC
Išlaiko: Lietuvių Radijo Klubas.
Klubo valdyba: **Al. Gečas**, pirm., **R. Kirš-
teinas**, vicepirm., **J. Krokytė**, sekr., **Rūta
Ilgūnaitė**, išd., **L. Laukaitienė**, narė.
Adresas: 320 Durnan St., Rochester, NY
14621

Waterbury, Conn.

LIETUVIŲ RADIO PARTIJA
WBRY, Waterbury, 1590 kilocycles.
Kiekvieną šeštadienio vakarą 6:10—7:00
Programos vedėjas ir direktorius
John D. Adams (Adomaitis).
5 Harriet Ave., Waterbury, Conn. 06708
Telefonas: 753-8898.

Montreal, Canada

LIETUVIŠKAS PUSVALANDIS
Kiekvieną trečiadienį nuo 11 val. v
CFMB stotis — Banga 1410.
Programos vedėjas **L. Stankevičius**.
1053 Cr. Albanel, Duvernay, P. Q. Canada
Telefonas: 669-8834

Toronto, Ont., Canada

TĖVYNĖS PRISIMINIMAI
7 radijo programos savaitėje
Kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio
4 — 5 val. p. p.
Trečiadienį vak. 7 — 8:15 v. v.
Šeštadienį 3 — 3:30 val. p. p.
Visos programos transliuojamos iš
Toronto stoties CHIN, banga 101 FM
Programos vedėjas **Jonas R. Simanavičius**
175 Parkside Dr., Toronto 3, Ont.
Telefonas: 534-1274.

Roma, Italia

ROMOS RADIJAS
Transliuojama kasdien nuo 20 val. 50 min.
iki 21 val. 10 min. Vidurio Europos laiku.
41,15 ir 50,34 metrų bangomis.
Vedėjas **Dr. J. Gailius**.
Circonvallazione NOMETANA 162.

Vatikanas, Italia

Programa transliuojama 8 kartus savaitėje.
Sekmad. rytais 10:30 - 11:00 Lietuvos laiku
ir kiekv. vakarą 20:15 - 20:30 Lietuvos laik.
Bangos: 31, 25, 19 ir 196 metrų.
Vedėjas **Kun. Dr. V. Kaziūnas**.
Adresas: Sezione Litvana, Stazione Radio
CITTA DEL VATICANO.

LIETUVIAI TELEVIZIJOJE

Isteigta 1966

WCIU - TV Channel 26

Sekmadieniais 8:30

5845 So. Oakley Ave., Chicago, Ill. 60636
Tel. (312) 778-2100

Tolius šlutas, vald. pirm.



LITHUANIAN DAYS

OCTOBER

1975